

A Kultúra Pápai Tanácsa:

A kultúrapsztorációért

[Kultúrapsztoráció: a "kultúrák evangelizálása", más szóval a "hithirdetés inkulturációja"]

BEVEZETÉS

Új kulturális helyzetek, új evangelizációs területek

1. „A kultúrákkal való találkozás és szembesülés olyan tapasztalat, melyet az Egyház az evangélium hirdetésének kezdete óta átélt” (*Fides et Ratio* Nr. 70), mivel valóban „az emberi személy jellegzetes vonása, hogy csak kultúra által [...] juthat el az igazi és teljes emberségre” (*Gaudium et Spes*, Nr. 53). Ebben az értelemben éri el az Örömhír – Krisztus Evangéliuma minden ember számára és a teljes ember számára, aki „egyszerre gyermeke és atyja a kultúrának, amelyben él” (*Fides et Ratio* Nr. 71) – az embert az ő kultúrájában, ami hitéletét átjárja és ami részéről hit által fokozatosan átalakul. „Napjainkban, amikor az evangélium egymás után kerül érintkezésbe olyan kultúrákkal, melyek korábban kívül estek a kereszténység területén, az inkulturáció új feladatai merülnek föl” (*uo*, Nr. 72). Egyidejűleg hagyományosan keresztény, vagy évezredes vallásos hagyományokkal átjárt kultúrák válságban vannak. Következésképpen nemcsak arról van szó, hogy a kultúrákat hittel nemesítsük, hanem arról is, hogy újra életet ajándékozzunk egy Krisztustól megfosztott világnak, amelyben a keresztény hivatkozások gyakran kulturális természetűek. Ez az új kulturális helyzet ma, a harmadik évezred küszöbén, az Egyház számára hasonlóan sok új evangelizációs területet nyújt.

Tekintettel korunknak – melynek „van valami drámai és igézetes jellege” (*Redemptoris Missio*, Nr. 38) – ezen kihívásaira, új kultúrapsztorációhoz kíván a Kultúra Pápai Tanácsa meggyőző érveket és konkrét tanácsokat nyújtani, számos eszmecsere és mindenek előtt konstruktív együttműködés eredményeként a püspökökkel, az egyházmegyéik lelkipásztoraival és ezen az apostoli területen tevékenykedő munkatársaikkal, mert a megújult kultúrapsztoráció előnyös helyet kínál Krisztus üzenetével való találkozásra. „Ténylegesen minden kultúra erőteljesen ösztönző a világ titkáról és sajátosan az emberről való gondolkodáshoz; ez egy út az emberi élet transzcendens dimenzióinak kifejezésre juttatásához. Minden kultúra szíve az a törekvés, hogy minden titkok legnagyobbjához, az Isten titkához közelebb kerüljön.”¹ Innét származik a kultúrapsztoráció kiindulási pontja: „Egy hit, mely nem válik kultúrává, nem teljesen elfogadott hit, nem egészen átgondolt és nem igaz módon megélt.”²

A Kultúra Pápai Tanácsa tehát annak a sürgető kihívásnak kíván megfelelni, melyet II. János Pál pápa neki rendelt: „Önöknek segíteni kell az egész egyházat, hogy feleljen ezekre az alapvető kérdésekre, melyek a kultúrák számára aktuálisak: Milyen módon kapcsolható az Egyház üzenete az új kultúrákhoz, az értelem és érzelem mai formáihoz? Hogyan tudja Krisztus Egyháza a modern szellemiség világában megértetni magát, amely annyira büszke teljesítményeire, és egyidejűleg annyira félve gondoskodik az emberiség jövőjéről? Kicsoda Jézus Krisztus napjaink férfiai és női számára?”³

1 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd az ENSZ előtt, a világszervezet fennállásának 50. évfordulóján*, 1995. október 9., Nr. 9.

2 II. JÁNOS PÁL pápa, *Irat a Kultúra Pápai Tanácsa felállítására*, 1982. május 20. in: AAS 74 (1982) 683-688.

3 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd a Kultúra Pápai Tanácsa előtt*, 1985. január 15., Nr. 2.

I. HIT ÉS KULTÚRA: TÁJÉKOZÓDÁSI IRÁNYVONALAK

2. Az Egyház, mint Krisztus, az ember megváltója Örömhírének hirdetője, napjainkban újból tudatosítja a személy és az emberi közösségek kulturális dimenzióját. A II. Vatikáni Zsinat – annak különösképpen az Egyház pasztorációja a mai világban című lelkipásztori konstitúciója és Az Egyház missziós tevékenységéről szóló dekrétuma – és a modern világ evangelizálásával és napjaink katekézisével foglalkozó püspöki szinódusok, melyek VI. Pál *Evangelii nuntiandi* és II. János Pál *Catechesi tradendae* apostoli buzdításában tükröződtek vissza, ebben a tekintetben gazdag tanítással rendelkeznek, amelyet – különböző földrészek számára tartott – rendkívüli püspöki szinódusok és a Szentatya szinódus utáni apostoli buzdításai részleteztek. A Pápai Biblikus Bizottság⁴ és a Nemzetközi Teológiai Bizottság⁵ részére a hit inkulturációja elmélyült megfontolások tárgyává vált. Az 1985-ös rendkívüli szinódus – mely a II. Vatikáni Zsinat zárásának húsz éves évfordulója alkalmából került megrendezésre – záródokumentumát idézi II. János Pál *Redemptoris missio* kezdetű enciklikájában, és az »inkulturációt úgy mutatja be mint: a „hagyományos kulturális értékek belső átalakulását a kereszténységbe történő beágyazódásuk és a kereszténység különböző kultúrákba történő begyökereződése által” (Rendkívüli ülés 1985, Záró jelentés, II. C 6)« (Nr. 52). II. János Pál apostoli utazásai során tett számos felszólalásában, hasonlóan a latin-amerikai Püspökök Általános Konferenciája Pueblában és Santo Domingóban⁶ napjaink Egyházának pasztorációját erre az új dimenzióra való tekintettel aktualizálta és részletezte azért, hogy az embereket saját kultúrájukban éri el.

A különböző kultúrterületek figyelmes elemzése, melyeket ez a dokumentum tartalmaz, megmutatja annak bőségét, ami a kultúrát jelenti, mégpedig mindazt a sajátos módot, amellyel az egyének és a népek kapcsolataikat ápolják a természettel és egymással, magukkal és Istennel, hogy az emberi lét teljes megvalósulására jussanak (vö. *Gaudium et Spes*, Nr. 53). Csak egy emberi kultúra van, az ember által és az emberért. Ez az ember teljes tevékenysége, intelligenciája és érzelmei, értelemkeresése, szokásai és erkölcsi értékrendszere. A kultúra így annyira az ember természete, saját természetét csak az emberi kultúrában teljesíti be és mutatja meg. A kultúrapsztoráció lényegi célja az, hogy az ember, mint teremtmény „istenképiségének és Istenhez való hasonlóságának” (*Ter.* 1,26) teljességét újra helyreállítsa, miközben megóvja őt attól az emberközpontú kísértéstől, hogy önmagát Teremtőjétől függetlennek gondolja. Ezért – és ez a megállapítás döntő fontosságú a kultúrapsztorációra nézve – „nem tagadható, hogy az ember mindig egy konkrét kultúrában él, de az sem tagadható, hogy az ember több, mint az adott kultúra. Egyébként a kultúrák fejlődése maga mutatja, hogy van valami az emberben, ami fölötté áll a kultúráknak, ami transzcendens, s pontosan ez a „valami” az *emberi természet*: ez a természet a kultúra meghatározója és föltétele annak, hogy az ember egyetlen kultúrának se váljék rabszolgájává, hanem megőrizze személyes méltóságát azáltal, hogy embersége nagyszerű igazságának megfelelően él” (*Veritatis Splendor* Nr. 53).

A kultúra az igazsággal és a jóval való lényegi kapcsolatában nem fakadhat pusztán szükség-tapasztalatokból, érdekek hangsúlyozásából és az alapszükségletekből. „A kultúrának az első és alapvető dimenziója” ahogy II. János Pál az UNESCO előtt hangsúlyozta, „az egészséges erkölcs: az erkölcsi kultúra”⁷. „Mivel a kultúrák mélyen a humánumban gyökereznek, magukban hordozzák a tanúságot az egyetemes és transzcendens valóság iránti nyitottságról, ami az ember sajátossága” (*Fides et ratio*, Nr. 70). Mivel a

4 PÁPAI BIBLIKUS BIZOTTSÁG, *Hit és kultúra a Biblia fényében*, 1981.

5 NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *Hit és inkulturáció*, 1989.

6 Puebla: *Latinamerika evangelizálása a jelenben és a jövőben*, A latinamerikai püspökök 3. általános ülésének záródokumentuma, 1979, Nr. 385-436; Santo Domingo: *Új evangelizálás – az emberek fejlesztése – keresztény kultúra*, A latinamerikai püspökök 4. általános ülésének záródokumentuma, 1992, Nr. 228-286

7 vö. II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd az UNESCO-ban*, 1980. június 2., Nr. 12.

kultúrákat teljességre jutásuk feszültségében az emberiség dinamikus erői és történelme alakítják (vö. *uo.*, Nr. 71), részük van a bűnben is. Ezért a keresztényeknek a megkülönböztetés megfelelő mértékű adományával kell rendelkezniük. Mivel Isten Igéje a Megtestesüléssel az emberi természetet, annak konkrét, történelmi dimenziójában vette fel, a bűnt kivéve (vö. *Zsid.* 4,15), ezért azt megtisztította és a Szentlélekkel való betöltéséhez vezette. Isten kinyilatkoztatja magát, és megnyitja szívét az embereknek „egymással bensőleg összefüggő eseményekkel és szavakkal” (*Dei Verbum*, Nr. 2). Felfedi az embereknek saját nyelvükön szeretete misztériumának titkait azért, „hogy meghívja és befogadja őket saját közösségébe” (*uo.*).

Az evangélium örömhíre a kultúrák számára

3. *Hogy az embereknek feltárja magát, velük párbeszédbe kezdjen és őket meghívja az üdvösségre, Isten az emberi szellem által létrehozott évezredek kultúrák gazdag választékából egy népet választott ki, melynek eredeti kultúráját átjárta, megtisztította és gyümölcsözővé tette.* A Szövetség története azon kultúra keletkezésének a története, melyet Isten maga ébresztett népében. A Szentírás Istentől akart és használt eszköz, hogy magát kinyilvánítsa. Ezért természetfelettivé teszi a kultúrát. „A Szent Könyvek megírására Isten embereket választott ki, akiket erejük és képességeik birtokában úgy használt föl, hogy miközben bennük és általuk Ő maga cselekedett [mint valódi szerzők mindazt, de csak azt foglalják írásba, amit Ő akar]”. (*Dei Verbum*, Nr. 11) A Szentírásban Isten Igéje, mely az Ábrám Istenébe vetett hit eredeti inkulturációját mutatja meg, „Isten igéi, ugyanis, melyeket emberi nyelveken fejezett ki, hasonlónak váltak az emberi beszédhez” (*uo.* Nr. 13). A kinyilatkoztatás örömhíre, melyet az üdvtörténet tartalmaz, mindig kulturális közegbe öltöztetve jelenik meg, amelytől elkülöníthetetlen, mert annak elhagyhatatlan alkotórésze. A Biblia, Isten emberi nyelven kifejezett szava, a termékeny találkozás östípusát ábrázolja Isten szava és a kultúra között.

Ebben a tekintetben Ábrahám meghívása jellemző: „Vonulj ki földedről, rokonságod köréből és atyád házából!” (*Ter* 12,1) „Ábrahám hitből engedelmeskedett a hívásnak, hogy elköltözzön arra a vidékre, amelyet örökségül kellett kapnia. Elindult anélkül, hogy tudta volna, hová megy. Hittel telepedett le az ígéret földjén, idegen országban, és sátorban lakott [...]. Várta ugyanis azt a szilárd alapokon nyugvó várost, amelyet majd az Isten tervez és épít” (*Zsid* 1, 8-10). Isten népének története hithű beleegyezéssel kezdődik, mely egyszerre kulturális törés is azért, hogy Krisztus keresztjében csúcsosodjék ki. Ez a kereszt egy valódi törés, a földről való felemelkedés, de ugyanakkor vonzási középpont is, mely a világtörténelmet Krisztus felé irányítja és egységbe gyűjti Isten szétszóródott gyermekeit. „Én meg, ha majd fölmagasztaltatom a földről, mindenkit magamhoz vonzok.” (*Jn* 12, 32)

A kulturális törés, amellyel Ábrahámnak, „a Hívók Atyjának” meghívása kezdődik, azt fejezi ki, ami az ember szívének mélyében történik, amikor Isten betör az ő egzisztenciájába azért, hogy kinyilvánítsa magát és tőle egész lényének odaadását kérje. Isten Ábrahámot spirituális és kulturális környezetéből szakította ki, hogy őt hitben az Ígéret Földjébe ültesse. Sőt, ez a törés érthetővé teszi a hit és a kultúra közötti alapvető, lényegi különbséget. Ellentétben a bálványokkal, melyek egy kultúra gyümölcsei, Ábrahám Istene az egészen Más. A kinyilatkoztatás által Isten belép Ábrahám életébe. A régi vallásoknak a ciklikus ideje lejárt: Ábrahámmal és a zsidó néppel egy új korszak kezdődik, mely az emberiség Istenhez vezető útjának történetévé válik. Többé nem egy nép teremt egy istent, hanem Isten kiválaszt egy népet és teszi az Ő népévé, Isten népévé.

A bibliai kultúrában ez a körülmény nagy szerepet játszik. Az Isten népének kultúrája ez, amelynek középpontjában ő [az Isten] emberré lett. Az Ábrahámnak tett ígéret a megfeszített Krisztus dicsőségében éri el tetőpontját. A hívók Atyja, aki az ígéret

beteljesedése felé törekszik, a keresztfáján Isten Fiának áldozatát hirdeti meg. Krisztusban, aki azért jött, hogy a teremtés egészét újra egyesítse, Isten szeretete minden embert hív, hogy az istengyermeki állapotban osztozzon. A Teljesen Más Isten, a velünk teljesen egy Jézus Krisztusban kinyilvánította: „Isten emberi nyelveken kifejezett igéi ugyanis hasonlónak váltak az emberi beszédhez, amint egykor az örök Atya Igéje a gyöngye emberi test fölvetelével hasonlónak vált az emberekhez.” (*Dei Verbum*, Nr. 13.) Ezért a hit rendelkezik azzal a képességgel, hogy elérje minden kultúra szívét, hogy azt megtisztítsa, gyümölcsözővé tegye, gazdagítsa, és olyan fejlődésre tegye képessé, hogy Krisztus mértéktelen szeretetét kifejezésre juttassa. Krisztus örömhírének befogadása így egy olyan kultúrát ébreszt, melynek két lényeges alkotórésze teljesen új értelemben: a *személy* és a *szeretet*. Krisztus megváltó szeretete feltárja – a személyek természetes határain túl – annak mélységes értékét, ami az isteni kegyelem hatására Isten ajándékaaként felfénylik. Krisztus a forrása ennek a *szeretet-civilizációnak*, mely után az emberek az Édenkertben elkövetett bűnbeesés óta sóvárognak. VI. Pál után II. János Pál fáradhatatlanul hív minket arra, hogy ezt a civilizációt minden jóakarátú emberrel együtt konkrétan valósítsuk meg. Valóban, az Evangéliumnak, azaz Krisztusnak és az ő Egyházának alapvető kapcsolata az emberekkel emberi mivoltukban elvben kultúraalakító hatású. Míg az Egyház az Evangélium szerint él – és ezt kétezer éves története tanúsítja –, megvilágosítja az élet értelmét és értékét; kitágítja az értelem horizontját és erősíti az emberi erkölcs alapjait. A hitelesen megélt keresztény hit teljes mélységében kinyilvánítja az emberi személy méltóságát és hivatásának magasabb mivoltát (vö. *Redemptoris hominis*, Nr. 10). A kereszténység a kezdetekig visszamenőleg felhívja magára a figyelmet hitfelfogása és -értelmezése, valamint merész gondolkodása által. Erről olyan úttörők tanúskodnak, mint Szent Jusztinus és Alexandriai Szent Kelemen, Órigenész és a Kappadókiai Atyák. Az Evangéliumnak a filozófiával történő, egészen napjainkig tartó termékeny találkozására II. János Pál a *Fides et ratio* enciklikájában (vö. Nr. 36-48) emlékeztetett. „A hit találkozása a különböző kultúrákkal valóban új dolgot hívott életre” (*Fides et ratio*, Nr. 70); így az a legkülönbözőbb összefüggésekben egy önálló kultúrát teremt.

Evangelizálás és inkulturáció

4. *A sajátos értelemben vett evangelizálás Krisztusban és az ő örömhírében megjelent üdvösség titkának kifejezett meghirdetésében áll*, mert Isten „azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és eljusson az igazság ismeretére” (1 Tim 2,4). „Mindenkinek meg kell tehát térnie az Egyház igehirdetése révén megismert Krisztushoz, és megkeresztelkedve be kell épülnie az ő testébe, az Egyházba.” (*Ad Gentes* Nr. 7) Isten kinyilatkoztatásának szüntelenül pezsgő, „egymással bensőleg összefüggő tettekből és szavakból álló” (*Dei Verbum*, Nr. 2) újdonsága, mely az Egyház művében Krisztus Lelkétől ered, nyilvánvalóvá teszi az igazságot Istenről és az ember üdvösségéről. Krisztus igehirdetése, „mely egyidejűleg az egész Kinyilatkoztatás Közvetítője és tartalma” (*uo.*), az *ige magvait* hozza napvilágra, amelyek a kultúrákba rejtve és néha mintegy eltemetve vannak; kibontakoztatja azokat irányultságukhoz mértén a Végtelenre, melyeket a Teremtő beleültetett, és melyet kiteljesít az Örök Bölcsesség (vö. *Dei Verbum*, Nr. 13) csodálatos leereszkedésekor, miközben azok irányultságát a transzcendencia felé állítja, és minden szilárd elvárást kiindulási ponttá tesz az Evangélium befogadására. Jézus tanítványai hitük kifejezett tanúságtétele által a különféle kultúrákat az Evangéliummal itatják át.

„*Evangelizálni*: Az Egyház számára ez a szó annyit jelent, hogy elvinni a Jó Hírt az emberiség minden csoportjához, és az evangélium benső erejével átalakítani magát az emberiséget. [...] Az Egyház magának az általa hirdetett üzenetnek az isteni erejével [...], az Evangélium erejével érje el, hogy az emberek döntési szempontjai, a meghatározott értékek,

az érdeklődési kör, a gondolkodásmód, az emberiség életmodelljének forrásai és kezdeményezései, melyek Isten szavával és az üdvtervvel ellentétben állnak, alakuljanak át.

Így lehetne összefoglalni az eddig mondottakat: evangelizálni kell magát az emberi kultúrát, illetve kultúrákat. Evangelizálni: nem felületesen, nem külsőségesen, nem díszletszerűen, hanem belülről, életet alakítva, gyökeresen. Ebben a teljes értelemben érti ezt a fogalmat a *Gaudium et spes* konstitúció is, amikor mindig az emberi személyről beszél, és mindig az ember Istenhez fűződő személyes kapcsolatát hangsúlyozza.

Magától értetődik, hogy az evangélium és az evangelizálás nem azonosítja magát egyik kultúrával sem, és független mindegyiktől. Mégis az az ország, melyet az evangélium hirdet, emberek által betöltött, akik a legmélyebben kapcsolódnak egy adott kultúrához, és az Isten Országának építése nem nélkülözheti azt, hogy az emberi kultúra meghatározott elemeit és a kultúrákat szolgálja. Az evangélium és az evangelizálás eszerint nincsenek valamely meghatározott kultúrához kötve, egyikkel sem feltétlenül összeegyeztethetetlenek, hanem képesek arra, hogy mindet átjárják úgy, hogy közben egyik [fél, tényező] sem kerül alárendelt helyzetbe.

Korunk sajátos drámája, hogy törés állt be az evangélium és a kultúra között. [...] Mindent meg kell tehát tenni, hogy bátor módon evangelizáljuk az emberi kultúrát, helyesebben: a kultúrákat. A kultúráknak is újjá kell születniük az evangéliummal való találkozásukból.” (*Evangelií nuntiandi*, Nr. 18-20) Éppen ezért szükséges az, hogy az Evangéliumot emberi nyelven és kultúra által hirdessük.

Az Örömhír az emberi személyhez fordul, annak lelki és erkölcsi, gazdasági és politikai, kulturális és szociális egységéhez és komplexitásához. Az Egyház tehát nem vonakodik attól, hogy a kultúrák evangelizációjáról, azaz gondolkodásmódokról, szokásokról és magatartásokról beszéljen. „Az új evangelizáció világos, komoly és rendezett tevékenységet igényel a kultúra evangelizálása érdekében.” (*Ecclesia in America*, Nr. 70.)

Míg a kultúrák, amelyek mint egészek nem egységes elemekből állnak, hanem olyanokból, melyek állandóan változnak és elmúlnak, Krisztusnak a primátusa és jó hírének egyetemessége az élet (vö. *Kol* 1,8-12; *Ef* 1,8) és a közösség kimeríthetetlen forrása. Az Evangélium követői Krisztust mint abszolút újdonságot oltják be a kultúrákba, és szüntelenül átjárják a kultúrák határain anélkül, hogy kisajátítanának egy jobb világgal kapcsolatos földi elképzeléseket. „Mivel pedig Krisztus országa nem ebből a világból való (vö. *Jn* 18,36), azért az Egyház, vagyis Isten népe, miközben ezt az Országot meghonosítja valahol, egy-egy nép mulandó javaiból semmit sem vesz el, sőt ellenkezőleg a népek képességeit és erkölceit, amennyiben jók, elfogadja és támogatja, s elfogadván megtisztítja, erősíti és nemesíti azokat”. (*Lumen gentium*, Nr. 13) Az Evangélium hirdetőjének személyes hite is egy kultúrához kötött. Neki mindig világosan tanúskodnia kell Krisztus egyedülálló helyzetéről, Egyházának szentségéről, tanítványainak minden emberre és mindenre irányuló szeretetéről, és mindarról, „ami igaz, tisztességes, igazságos, ami ártatlan, kedves, dicséretre méltó, ami erényes és magasztos.” (*Fil.* 4.8.) Ebből következik az, hogy mindent visszautasít, ami a kultúrákban a bűn oka és a bűn következménye.

5. „További kérdés adódik abból, hogy ma sokan érzik a "kultúrák evangelizálásának", más szóval a "hithirdetés inkulturációjának" szükségességét” (*Pastores dabo vobis*, Nr. 55). Kéz a kézben haladnak, kölcsönös cserére kerül sor közöttük, ami az Evangélium fényében állandó pontos vizsgálatot és szigorú megkülönböztetést kíván, hogy a kultúrákban jelenlevő értékeket és ellenértékeket azonosítsuk, hogy az elsőt építsük, a második ellen erélyesen küzdjünk. „Ezzel a beépüléssel az Egyház elevenné teszi az Evangéliumot a különböző kultúrákban, és ezeket a népeket kultúrájukkal együtt be is kapcsolja a saját közösségébe, ezzel átadja nekik saját értékeiket, miközben átveszi az ő értékeiket és meg is újítja azokat. Így az Egyház az inkulturációval világos jelét adja annak,

ami a lényege, és a misszionálás alkalmasabb eszközévé válik” (*Redemptoris Missio*, Nr. 52). „Szükségesnek és lényegesnek tekintsek” (*Pastores dabo vobis*, Nr. 55), és úgy a nosztalgikus régészkedéstől, mint a nagyvilági utánzástól messze eltávolodva kell az inkulturációnak „az evangélium erejét a kultúrák közé és a kultúrákba bevinni.” „E találkozásban a kultúráktól nemcsak semmit sem vesznek el, hanem épp ellenkezőleg, biztatást kapnak, hogy nyíljanak meg az evangélium igazsága előtt, amelyből ösztönzést nyernek a további fejlődéshez” (*Fides et ratio*, Nr. 71).

A hit objektív szükségleteivel és az evangelizációs küldetéssel összhangban az Egyház a következő alapadottságokkal számol. *A hit találkozása a kultúrákkal olyan találkozás, amely két valóság között történik, melyek nem azonos rendhez tartoznak.* Ezért a hit inkulturációja és a kultúrák evangelizálása hasonlóképpen egy kettősséget (dualizmus) képez, amely a szinkretizmus minden formáját kizárja⁸: az inkulturáció hiteles értelme ugyanis „nem egyéb, mint engedelmesség – a különböző és helyenként szemben álló kultúrák közepette – az Úr Krisztus parancsának, hogy az Evangéliumot minden nemzetnek a föld szélső határáig kell hirdetni. Ez az engedelmesség azonban nem vezet szinkretizmushoz, nem is adaptálhatja egyszerűen az evangéliumi üzenetet, hanem azt kell elérnie, hogy az Evangélium elevenen behatolva e kultúrákba szinte »megtestesüljön« bennük, elutasítva a keresztény hittel és étellel össze nem egyeztethető kulturális elemeket, s elfogadva és fölemelve a valós értékeket, hogy a szóban forgó kultúra eljusson az üdvösség Krisztustól eredő misztériumához” (*Pastores dabo vobis*, Nr. 55). A különböző püspöki szinódusok szüntelenül hangsúlyozzák ezen inkulturáció különleges jelentőségét az evangelizálás számára, Krisztus nagy üdvözítő titkainak fényében: az Ő megtestesülése, születése, szenvedése, dicsőséges feltámadása és a pünkösdi eseménye, mely által a Lélek ereje mindenkinek megadja a lehetőséget, hogy Isten nagy tetteit saját anyanyelvén hallja⁹. A pünkösdi napján összegyűlt nemzetek saját anyanyelvükön nem egy saját emberi kultúrájukhoz tartozó beszédet hallottak, hanem azon csodálkoztak, hogy Isten hatalmas tetteit az apostolok által hirdetve mindenki a saját anyanyelvén hallotta. „Az Evangéliumot nem lehet elszakítani attól a kultúrától, amelyben először megfogalmazódott (azaz a szentírási kultúrától, nevezetesen pedig attól, amelyben a Názáreti Jézus élt); de attól a kultúrától sem (legalábbis súlyos károsodások nélkül nem), amelyben századok folyamán továbbhagyományozódott” (*Catechesi tradendae*, Nr. 53). „A különböző kultúrákban hirdetett evangélium befogadótól hívó elfogadást követelt, de nem akadályozta őket kulturális sajátosságaik megtartásában. [...] Mert a megkereszteltek népét olyan egyetemesség jellemzi, mely minden kultúrát befogad, és elősegíti, hogy a bennük rejlő értékek az igazságban teljesen kibontakozzanak” (*Fides et ratio*, Nr. 71).

„Tekintetbe véve a szoros, szerves kapcsolatot, amely Jézus Krisztus és az egyház által hirdetett tanítás között fennáll, lehetetlen, hogy a kinyilatkoztatás inkulturációja ne kövesse a megváltás misztériumának sajátos logikáját [...] Ez az önküiresítés, ez a kenózis, amely a megdicsőüléshez szükséges, Jézusnak és minden tanítványának útja (vö. *Fil.* 2.6-9.), amely világító fény a kultúrának Krisztussal és az Ő evangéliumával való találkozása számára. Minden kultúrának át kell formálódnia az evangélium értékeitől a húsvét titkának fényében” (*Ecclesia in Africa*, Nr. 61). A szekularizmus, mint olyan ködös domináns, mely a kultúrákat áthatja, a tömegtájékoztatási eszközök szuggesztív erejének köszönhetően gyakran idealizálja azokat az életformákat, amelyek ellentétei a Nyolc Boldogság kultúrájának és a szegény, tiszta, engedelmes és alázatos szívű Krisztus követésének. Valóban léteznek nagy kulturális teljesítmények, melyeket a bűn inspirál, és melyek bűnhöz vezethetnek. „Amikor az Egyház az örömhírt hirdeti, egyidejűleg elítéli a kultúrában a bűnt és megszabadítja attól;

8 vö. *Indiferentismo y sincretismo. Desafío y propuestas pastorales para la Nueva Evangelización de América Latina*, Symposium, San José de Costa Rica, 1992. január 19-23. Bogotá, Celam.

9 vö: *Santo Domingo: Új evangelizálás – az emberek fejlesztése – keresztény kultúra*, lásd feljebb, Nr. 230.

a hamis értékeket megtisztítja és elúzi. Következésképpen kritikus a kultúrával szemben, kritikus a bálványimádással szemben, ez azt jelenti, hogy kritizálja a bálvánnyá emelt értékeket, vagy az olyan értékeket, melyeket egy adott kultúra az abszolút értékek rangjára emel.”¹⁰

Kultúrapsztoráció

6. A *kultúrapsztoráció* – saját követelményeinek megújult figyelembevételével – az Egyháznak a mai világban való küldetéséből származik, az *üdvösség jó hírének szolgálatára és ennek következtében az ember meghatározására Isten tervében*, melyet a II. Vatikáni Zsinat és a püspöki szinódusok kifejezésre juttattak. Az emberi egzisztencia kulturális dimenziójának felébredt tudata a psztoráció ezen új területére különleges figyelmet vonz. A keresztény antropológiában és etikában gyökerezve a kultúrapsztoráció keresztény kultúrprojektet hoz létre, mely által Krisztus, az emberek Megváltója, a kozmosz és a történelem középpontja (vö. *Redemptor hominis*, Nr. 1) az emberek egész életét megújítja, miközben „a kultúra hatalmas területeit [...] megnyitja üdvözítő hatalmának”.¹¹ Ezen a területen gyakorlatilag végtelenül sok út van, ezért a kultúrapsztoráció konkrét szituációknak szenteli magát, hogy azokat megnyissa az Evangélium egyetemes jóhírének.

Az *evangelizálás szolgálatában*, mely az Egyház lényegi küldetése, sajátos kegyelmi adománya, sajátos hivatása és legmélyebb identitása (vö. *Evangelii nuntiandi*, Nr. 14), a *psztoráció* komplementáris eszközökhöz nyúl vissza – a legalkalmasabb és leghatékonyabb módok keresésében az evangélium jóhírének közvetítésére a ma embere számára (*uo.* 40) – : „Az evangelizálás, mint mondtuk, sokrétű tevékenység és sok mindent foglal magában: az emberiség megújítását, tanúságtételt, kifejezett igehirdetést, benső ragaszkodást, látható csatlakozást a keresztény közösséghez, szentségi életet, apostolkodást. Ezek az egyes részelemek nagyon különbözök, és néha úgy tűnik, egymással ellentétesek. Mégis egymást kiegészítik és teljessé teszik. Ezért sohasem ajánlatos egyiket a másiktól teljesen elszigetelve tárgyalni” (*Evangelii nuntiandi*, Nr. 24).

Egy *összehangolt psztorációnak köszönhető inkulturált evangelizálás* lehetővé teszi a keresztény közösségnek, hogy hitét befogadja, ünnepelje, élje, és saját kultúrájában kifejezésre juttassa, „az Evangéliummal való egyezésnek és az egyetemes Egyházzal való közösségnek” megfelelően (*Redemptoris Missio*, Nr. 54). Egyidejűleg kifejezésre juttatja Jézus Krisztus evangéliumának abszolút újdonságát és a megtérés igényét, mely az egyetlen Üdvözítővel való találkozásból források: „Nézzétek, újjá alkotok mindent” (*Apcsel.* 21,5).

Ebből következik, hogy mennyire fontos a teológusok és a lelkipásztorok feladata a szabatos hitértelmezés, valamint a psztorális ellenőrzés és megkülönböztetés tekintetében. A jóakarattal, mellyel nekik meg kell szólítani a kultúrákat, hogy Krisztus jóhírét – „különböző népek fogalmai és nyelve segítségével” (*Gaudium et spes*, Nr. 44) – megvallják; nem mondhat le a szükséges értékítéléről, tekintettel a nagy és komoly problémákra, melyek a mai kulturális jelenségek objektív elemzésekor nap mint nap felmerülnek. Ezek jelentőségét a lelkipásztorok nem hagyhatják figyelmen kívül, mert személyek megtérése és általuk a kultúráké, valamint a népek kereszténnyé tétele forog kockán (vö. *Evangelii nuntiandi*, Nr. 20).

10 *Puebla: Latinamerika evangelizálása a jelenben és a jövőben*, lásd feljebb, Nr. 405.

11 II. JÁNOS PÁL pápa, *Prédikáció a hivatalátvételi szentmisén*, 1978. október 22. Nr. 5.

II. KIHÍVÁSOK ÉS SZEMPONTOK

Az emberi nem történetének új korszaka

(*Gaudium et spes*, Nr. 54)

7. A második évezred utolsó évtizedeiben a mai ember életkörülményei olyan mélyen megváltoztak, hogy a II Vatikáni Zsinat habozás nélkül „az emberi nem történetének új korszakáról” (*Gaudium et spes*, Nr. 54) beszél. Az Egyház számára ez egy *Kairosz* [alkalmas pillanat], vagyis egy kedvező idő az újraevangelizáláshoz, *amelyben a kultúra új áramlatai sok kihívást és támpontot jelentenek egy kultúrapsztoráció megvalósításához.*

Ennek korunk egyháza élénken tudatában van, nem utolsó sorban a pápák kezdeményező lépéseinek köszönhetően. Az utóbbiak – a *Rerum Novarum*-tól (1891) a *Centesimus Annus*-ig (1991) – kidolgozták és aktualizálták az egyház szociális tanítását. A püspöki konferenciák, azok föderációi és a püspöki szinódusok ezt gyakorlati kezdeményezések alapjának tekintik, melyek igazodnak az egyes országok különböző helyzetéhez. Ezen sokféleség közepette azonban néhány közös vonás is kirajzolódik.

A kulturális helyzetben, mely ma a világ különböző országaiban uralkodik, túlsúlyban van a szubjektivizmus, mint igazság-mérték és kritérium. (vö. *Fides et Ratio*, Nr. 47). A pozitivista elképzelések a tudomány és a technika előrehaladásáról kérdésessé váltak. Az ateista, kollektivista marxizmus és leninizmus látványos összeomlása után a liberalizmus is megmutatja a saját alkalmatlanságát arra, hogy felelősséget vállalva minden személy emberi méltóságáért az emberi nem boldogulását megvalósítsa. Emberközpontú gyakorlati ateizmus, kérkedő vallási közömbösség, elharapódzó hedonista materializmus kiszorítják a hitet: mint ami „a mai – túlnyomórészt tudományos és technikai – kultúrában” (*Veritatis Splendor*, Nr. 112) eltűnőben van, mégpedig ellenállás és kulturális jelentőség nélkül. „Az ítélet és választás törvényei, melyekkel maguk a keresztények is élnek egy nagyon elkereszténytelenedett kultúrában, gyakran idegenek vagy ellentétesek az evangéliummal” (*uo.*, Nr. 88). A pápa huszonöt évvel a Liturgiáról szóló Zsinati Konstitúció kihirdetése után újra felhívja a figyelmet: „A kultúrákhoz való alkalmazkodás megköveteli a szívek megtérését, és – ha szükséges – ugyanúgy egy szakítást a hagyományos szokásokkal, melyek összeegyeztethetetlenek a katolikus hittel. Különbséget tenni aközött, ami szükséges és hasznos, vagy haszontalan és veszélyes is a hitre nézve, komoly teológiai, történelmi és kulturális felkészítést tesz szükségessé, valamint józan ítélőképességet igényel.” (*Vicesimus quintus annus*, Nr. 16).

Vágtató városiasodás és a kulturális gyökerek kiszakítása

8. Különböző kényszerítő okok miatt, mint a szegénység, a vidéki területek elmaradottsága, ahol nélkülözhetetlen javak és szolgáltatások hiányoznak, de egyes országokban is, ahol emberek milliói fegyveres konfliktusok miatt családjuk és kulturális környezetük elhagyására kényszerülnek, a világ a vidéki területekről egy olyan nagy elvándorlás [*Exodus*] tanúja, mely a nagy városi agglomerációk mértéktelen növekedését eredményezi. Ezen gazdasági és szociális kényszerítő körülményekhez hozzájárul a jólét és szórakozás bővülése, amelyeket a város nyújt, és melyeknek képét a tömegtájékoztatás eszközei közvetítik. A tervezés hiánya miatt a város peremén vagy az elővárosokban gyakran ún. gettók képződnek, hatalmas gyülekezőhelyek társadalmilag gyökeretlenné vált, politikailag képzetlen, gazdaságilag perifériára került és kulturálisan magányos emberek számára.

A kulturális gyökértelessé válás, amelynek sokféle oka van, ezzel ellentétben érthetővé teszi a kulturális gyökerek alapvető szerepét. A tartásától megfosztott ember, akinek kulturális identitása sérült vagy elveszett, hajlamossá válik az embertelen gyakorlatok elfogadására. Az ember a 20. században eddig még soha nem tapasztalt számú képességét és adottságát fedezte fel. De egyidejűleg az emberi méltóságot a történelemben eddig még soha nem tapasztalt gyakorisággal tagadták vagy sértették meg, ami keserű következménye volt Isten tagadásának vagy elutasításának. Ha az értékek a magánéletbe szorulnak vissza, az erkölcs ennek következtében a feje tetejére áll és a lelki élet meggyengül. A „halál kultúrája” szörnyű kifejezése egy anti-kultúrát vádol, amely világosan megmutatja az ijesztő ellentmondást a kifejezett élni-akarásnak és Istennek – Minden Élet Forrásának (vö. *Evangelium vitae*, Nr. 11-12 és 19-28) – makacs elutasítása között.

„A városi kultúra evangelizálása az Egyház számára óriási kihívást jelent. Úgy, ahogyan az az évszázadok folyamán evangelizálni tudta a vidéki kultúrát, ugyanúgy ma is hivatva van arra, hogy a katekézis, liturgia és a pasztorális struktúrák kialakítása által a város rendszeres és szoros értelemben vett evangelizálását valósítsa meg.” (*Ecclesia in America*, Nr. 21).

Tömegkommunikációs eszköz és információs technológia

9. „Korunk első Areopagusa a *tömegkommunikáció*, amely elősegíti az emberi nem egységesülését, és – ahogy mondani szokás – "közös házba" terelését. A tömegkommunikáció akkora jelentőségre tett szert, hogy sokan a tájékozódás és képzés legfőbb eszközének tekintik, mely normát és viselkedésmintát nyújt az egyén, a család és a közösség számára. [...] Sokkal jelentősebb dologról van szó, mivel a modern kultúra evangelizálása jórészt rajtuk múlik. [...] Magának ennek az üzenetnek kell beépülnie a modern hírközlés által az "új kultúrába". Az "új kultúra" bonyolultsága nem annyira a tényekből ered, hanem abból, hogy az új nyelvezet, új technika, új lélektani tényezők új közlési módon jelennek meg” (*Redemptoris Missio*, Nr. 37). Ennek az igazi kulturális forradalomnak a kiteljesedése, mindenek előtt a nyelvnek megváltozásával, melynek a televízió és az általa közvetített modellek az okai, feltételezi „az elemek alapvető átrendezését, amelyek által az ember az őt körülvevő világot érzékeli, valamint saját felfogását ellenőrzi és kifejezést ad annak. [...] Valójában a tömegkommunikációs eszközök pontosan ugyanúgy felhasználhatók arra, hogy az Evangéliumot hirdessék, mint ahogy kiszorítják azt az emberek szívéből”.¹² A médiák, melyek közvetlen hozzáférést nyújtanak az információhoz, a térbeli és időbeli távolságot megszüntetik, és mindenekelőtt a dolgok megítélését alakítják át: a valóság visszalép annak háta mögé, amit mutat. Ennek következtében kiválasztott információk állandó ismétlése meghatározó tényezővé válik egy kiterjedt közfelfogás kialakításához.

A médiák befolyása, melynek különösen a hirdetésekben¹³ nincs határa, játszva túllépi az elfogadható mértéket, új kreativitást vár el a keresztényektől, hogy ezzel elérhessék emberek millióit, akik naponta jelentős időt televízió előtt ülve vagy rádiót hallgatva töltenek. A médiák információs eszközök, eszközök a kultúra előmozdítására, valamint azok evangelizálására, akiknek a szekularizált társadalmakban nincs más lehetőségük az Evangéliummal és az Egyházzal való találkozásra. A kultúrapsztorációnak pozitív választ kell adnia egy II. János Pál által feltett nagyon fontos kérdésre: „Akad még egy hely Krisztus számára a hagyományos tömegtájékoztatási eszközökben?”¹⁴

12 TÖMEGTÁJÉKOZTATÁS PÁPAI TANÁCSA, *Aetis novae* pasztorális instrukció, 1992, Nr. 4.

13 TÖMEGTÁJÉKOZTATÁS PÁPAI TANÁCSA, *Etika a reklámban*, 1994. február 22.

14 II. JÁNOS PÁL pápa, *Üzenet a Tömegtájékoztatási Eszközök 31. Világnapjára*, 1997. január 24.

A legfigyelemreméltóbb újítás a kommunikációs technika területén bizonyosan az *internet hálózat*. Mint minden új technika, így ez is félelmeket vált ki, melyek rossz felhasználás által sajnálatosan be is igazolódtak, és amely állandó éberséget és komoly informáltságot kíván. Nemcsak az internet helyes használatáról van szó, hanem azokról a radikálisan új következményekről, melyeket az kialakít: az információk „sajátos súlyának” elvesztése, a híreknek pusztán információvá történő lesilányítása, hiányzó szakszerű reakciók az interneten megjelenő hírekre felelős személyek részéről, a személyes kapcsolatokat annyira megrontó hatása. Az kétségtelen, hogy az internet mérhetetlen lehetőségei jelentős segítséget nyújthatnak az Örömhír terjesztésében, ahogy néhány ígéretes egyházi kezdeményezés mutatja, melyek kreatív, felelősségteljes fejlesztést tesznek szükségessé „az Egyház küldetésének új célterületén” (*Cristifideles laici, Nr. 44.*)

A probléma hatalmas jelentőségű. Hogyan nem lehet jelen lenni az információs-hálózatban, amelynek ernyői immár a háztartásokat beborítják, és miért ne lehetne használni azt arra, hogy az Evangélium értékeit és üzenetét beleírjuk?

Nemzeti identitás és nemzeti kisebbségek

10. Ha a természet egysége minden embert egy és ugyanazon nagy közösség tagjává is tesz; az emberi lét történeti jellegének alapján azonban szükségszerűen [minden ember] bensőségebben sajátos csoportokhoz kötődik, mely a családtól a nemzetig ér. Az emberi lét így feszültségben áll az egyetemes és a részleges között, és ez a létfontosságú feszültség rendkívül gyümölcsöző, ha kiegyensúlyozottan és harmóniában élük meg.

A nemzetek jogainak alapja maga az emberi személy. Ebben az értelemben ezek a jogok nem mások, mint az emberi jogok átvitele a társadalmi életre. Ezen jogok közül az első a léthez való jog. „Senki – sem egy állam, sem egy másik nemzet, sem egy nemzetközi szervezet – soha nincs abban az értelemben feljogosítva, hogy egy egyes nemzetnek nincs értéke ahhoz, hogy létezzen”.¹⁵ A létezés joga természetesen minden nemzet számára magába foglalja a jogot egy saját nyelv és kultúra számára. Ezeknek köszönhetően egy nép kifejezi és megvédi saját függetlenségét.

Ha a népek joga a részlegesre való igényt kifejezésre juttatja, éppúgy hangsúlyozni kell az egyetemességet, azokkal a kötelezettségekkel együtt, melyek minden egyes nemzetnek minden másik és az egész emberiség felé való kötelezettségéből származnak. Az első ezen kötelezettségek közül minden kétséget kizáróan a békés, tiszteletteljes és szolidáris együttélés iránti akarat más nemzetekkel kapcsolatban. Arra, hogy a fiatal generációkat megtanítsuk saját identitásuknak a különbözőségben való megélésére, egy elsőrendű feladat a kultúrára nevelés, mert egyes érdekcsoportok a hitet gyakran politikai célokra használják, ezek pedig teljesen idegenek egymástól.

A nacionalizmussal szemben, ami bizalmatlanságot vagy éppen ellenszenvet vált ki más népekkel és kultúrákkal kapcsolatban, a patriotizmus a legitim, az előnyben részesített, de nem kizárólagos szeretete a saját ország és annak népe kultúrájának, amelynek szolgálatában áll; az igazi patriotizmus ugyanolyan távol áll a kozmopolitizmustól, mint a kultúrnacionalizmustól. Jó oldalai által minden kultúra nyitott az egyetemes felé. De másrésről meg kell tisztulnia bűnös örökségétől is, mely meghatározott előítéletekből, az Evangéliumnak ellentmondó szokásokból és hagyományokból áll, integrálnia kell a hit hozzájárulását és gazdagítani „az egyetemes Egyházat [...] változatos kifejezési formákkal és javakkal a keresztyén élet különböző területein” (*Redemptoris missio, Nr. 52; vö. Slavorum Apostoli, Nr. 21*).

15 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd az ENSZ előtt, a világszervezet 50 éves fennállása alkalmából*, 1995. október 5. Nr. 8.

Ugyanakkor a kultúrpasztoráció számít Jézus Lelkének ajándékára és az Ő szeretetére, „amely minden népre, nemzetre és kultúrára érvényes, hogy azokat az Egy és Háromszemélyű Isten tökéletes egységének példája szerint egymás között egyesítsék.” (*Ecclesia in America*, Nr. 70).

Új Areopágusok [tárgyalási lehetőségek] és hagyományos kultúrterületek

Környezetvédelem, természettudomány, filozófia és bioetika

11. A környezetvédelem fejlődésével napjainkban egy újfajta tudatosság rajzolódik ki. De ez az Egyház számára nem jelent újdonságot: a hit fénye megvilágítja a teremtés értelmét és az ember kapcsolatait a természethez. Assisi Szent Ferenc és Néri Szent Fülöp a tanúi és jelképei a természet védelmének, amely a teremtett világ krisztusi felfogásából ered. Ezen figyelem abból a tényből származik, hogy a természet nem az ember tulajdona, Istenhez, Teremtőjéhez tartozik, aki azt az ember a kezelésére bízta (vö. *Ter* 1,28), hogy arra tekintettel legyen és vele jogos megélhetését biztosítsa (vö. *Centesimus Annus*, No. 38-39).

Az általánosan elterjedt tudományos ismeretek gyakran megmozgatják az embereket, hogy meghatározzák helyüket a felmérhetetlen Kozmoszban, valamint saját lehetőségeiktől és az Univerzumtól elragadtatásba essenek, azonban a legcsekélyebb mértékben sem gondolnak arra, hogy Isten az őskövetője mindennek. A kultúrpasztoráció kihívása abban áll, hogy az embereket a transzcendenciához vezesse, tanítsa meg őket ismét járni az úton, amely lelki és emberi tapasztalatukból indul ki és a Teremtő megismeréséhez vezet, miközben a modern tudományok jó vívmányait az igaz értelem fényében bölcsen használja fel. Még ha a tudomány saját befolyása alapján a kortárs kultúrát át is itatja, nem képes sem az emberi tapasztalatot saját szubsztanciájában [legbensőbb lényegében], sem a dolgok tényleges valóságát megragadni. Egy koherens kultúra, amely a transzcendencián és a lélek anyag feletti fölényén alapul, bölcsességet kíván, hogy ezzel a tudományos ismereteket metafizikai megfontolások horizontjába bontakoztassa ki. A megismerés szintjén a hit és a tudomány nem kongruens [azaz nem egybevágó, összeillő], és ezért ajánlatos, hogy a módszereket és alapelveket ne keverjük össze, hanem tisztán válasszuk szét, hogy a másik oldalon az értelem szétforgácsolódása az elkülönült tudományterületek által a Teljesség harmonikus szintézisét és egységes értelmét újra megtalálja, ami egy tökéletes emberi kultúrát jellemez. Szétforgácsolódott kultúránkban, amely a tudás nagy tárházát, a tudományok csodálatos felfedezéseit és a modern technikák figyelemre méltó hozzájárulását csak fáradtsággal képes integrálni, a kultúrpasztoráció szükségképpen egy filozófiai reflexiót feltételez, amely a teljes tudás szervezetével és struktúrájával foglalkozik, és amellet az értelem igazság-megismerő képességét és annak szabályozó szerepét a kultúrában megerősíti.

„Mivel a tudás mozaik-jellege az igazság töredékes megközelítését és a megértés belőle fakadó szétesését vonja maga után, megakadályozza a mai ember belső egységét. Nem kell-e az Egyháznak emiatt aggódnia? E bölcsességet érintő feladat közvetlenül az evangéliumból hárul a pásztorokra, és nem vonhatják ki magukat annak kötelezettsége alól, hogy vállalják e feladatot” (*Fides et ratio*, Nr. 85).

12. Képzett *filozófusok* és *teológusok* feladata az is, hogy a technika és a tudomány domináns kultúrájának vonzáskörében az evangélium terjesztésének kihívásait és szempontjait szakszerűen állapítsák meg. Ez a kíváncsi teológiai és filozófiai [egyetemi] előadások megújítását teszi szükségessé, amennyiben a hit ajándékához tökéletesen hű teológia előfeltétele minden párbeszédnek és minden inkulturációnak. A kultúrpasztoráció ugyanígy *katolikus tudósokat* igényel, akik kötelességüknek tekintik, hogy hozzájárulásukat nyújtsák az egyház életéhez, miközben személyes tapasztalatukat a tudomány és a hit

találkozásában továbbadják. A teológiai képzés és a tudományos szakismeretek hiányossága az Egyház jelenlétét a tudományos ismereteken és azok műszaki megvalósításain alapuló kultúrában véletlenszerűvé teszi. *Éppen ezért a tudomány és a hit dialógusához egy rendkívül kedvező időszakban élünk.*¹⁶

13. A tudomány és a technika kiváló eszközöket szolgáltatott arra, hogy növeljék az emberek tudását, képességeit és jólétét. A tudomány és a technika felelősségteljes használatához a tudományos kérdések erkölcsi dimenziója megkerülhetetlen. Gyakran maguk a tudósok teszik fel ezeket a kérdéseket az igazság keresésekor, *rámutatva a tudomány és az etika közötti párbeszéd szükségességére.* Az igazságnak ez a keresése, amely felülmúlja az érzéki tapasztalatot, új lehetőségeket nyit egy kultúrapsztoráció számára, mely az evangélium hirdetésére irányul tudományos környezetben.

Egészen nyilvánvalóan a bioetika – és ez fontosságát mutatja – kulturális, szociális, politikai és jogi hatásai miatt, amelyekben az Egyház jelentősége tűnik a legnagyobbnak, több, mint egy tudományos elmélet. A törvényalkotás fejlődése a bioetika területén valójában az erkölcsi alapelvek megválasztásától függ, amelyekre a törvényalkotó hivatkozik. Adott az alapkérdés maga kérlelhetetlen természetével: milyenek legyenek a kapcsolatok az erkölcsi normák és a civil törvények között egy pluralista társadalomban? (vö. *Evangelium vitae*, Nr. 18 és 68-74). Ha az erkölcsi alapkérdéseket későbbi törvényalkotásnak engedjük át, nem áll-e fenn a veszélye annak, hogy az emelkedik *törvényé*, ami erkölcsileg elfogadhatatlan?

A bioetika azon érzékeny területek egyike, melyek az antropológia és az erkölcsi élet alapelveinek keresésére szólítanak. A keresztények szerepe itt pótolhatatlan, hogy egy tiszteletteljes és igényes párbeszédben hozzájáruljanak a lelkiismeret és a polgári érzés alakításához a társadalomban. Ez a kulturális helyzet a papok és laikusok alapos képzését kívánja, akik ezen a döntően fontos területen, a bioetikában tevékenykednek.

A család és a nevelés

14. „A család személyek együttese (communitas), a "társas lét" (societas) első formája. Akkor keletkezik, amikor valóra válik a házassági szövetség, mely kitárja a házastársakat a szeretet és az élet időtlen közösségére (communio), és a gyermekek nemzésével teljesedik ki: a házastársak közössége (*communiója*) indítja el a család együttesét (*communitasát*)” (*Levél a családokhoz*, Nr. 7).

A család a szeretet és a béke bölcsőjeként a kultúra forrása is. Befogadja az életet, és az emberségnek ebben az iskolájában a jövőbeni házastársak a legjobban megtanulnak felelős szülőkké válni. A növekedés folyamata, amelyet egy szeretet- és életközösség biztosít, néhány civilizációban a szülők körén túllép, hogy például Afrikában egy nagycsaládban valósuljon meg. Akkor is, ha anyagi, kulturális és erkölcsi szegénység a házasságot, mint intézményt aláássa és az élet forrásait veszélyezteti, a család a személy és a közösség képzésének mégis elsődleges helye marad. A tapasztalat azt mutatja: a teljes civilizáció és a népek összetartozása mindenekelőtt a családok emberi minőségétől függ, és különösen mindkét szülőtárs egymást kiegészítő részvételétől, tekintettel gyermekeik nevelésében betöltött apai és anyai szerepükre. Egy olyan társadalomban, melyben növekszik a család nélküliek száma, nehezebbé válik a nevelés és az Evangélium által alakított közkultúra terjesztése.

A fájdalmas személyes helyzetek igénylik a megértést, felebaráti szeretetet és szolidaritást, de amely a család tragikus kudarcát mutatja, azt egyetlen esetben sem lehet új társadalmi- és életmodellé emelni. A családgyűlölő és a születésgyűlölő politikák véleményformálása ugyanúgy kísérletek arra, hogy a család fogalmát megváltoztassák

16 *Après Galilée. Science et foi. Nouveau Dialogue*, Párizs, 1994.

egészen addig, hogy annak lényegét kiüresítik. Ebben az összefüggésben egy élet- és szeretetközösség létrehozása, amely a házastársakat egymással és Teremtőjükkel összeköti, a legjobb kulturális hozzájárulás, amit a keresztény családok a társadalomban megvalósíthatnak.

15. Minden más kornál inkább, a nő különleges szerepe az emberek közötti és a társadalmi kapcsolatokban megfontolásokhoz és kezdeményezésekhez vezetett. Számos kortárs társadalomban, melyekre a gyermekgyűlölet jellemző, gyakran a gyermeket tehernek tekintik, mely ellensége a nő autonómiájának és önmegvalósítása lehetőségeinek, amely az anyaság gazdag tartalmát, valamint a női személyiséget homályba borítja. A férfi és a nő alapvető azonossága, melyet Isten a saját képére teremtett (*Ter* 1,27), a Biblia üzenetén alapul, és amely támogatott a keresztény nemzetek történelmében és kultúrájában a kellemetlen meglepetések ellenére is; ezt szemlélteti az Egyház évszázados kulturális öröksége, [ez az azonosság] azt várja el a kultúrapsztorációtól, hogy vegye tekintetbe napjaink női mivoltának mély átalakulását: „Az újabb időkben a nőmozgalom egyes áramlatai, melyek azzal a szándékkal jelentkeznek, hogy a női emancipációt előmozdítsák, azt célozták meg, hogy a nőt teljesen hasonítsák a férfihoz. De a teremtésben megnyilvánult isteni szándék, noha a nőt méltóságában és értékében egyenlővé teszi a férfival, ezzel együtt egészen világosan különbözőségét és sajátosságát állítja. A női identitás nem merülhet ki abban, hogy a férfinak egy képmása legyen.”¹⁷ Mindkét nem sajátosságai és tulajdonságai feltárulkoznak az egymás gazdagítására vonatkozó kölcsönös együttműködésben, melyben a nők elsődleges szerepet vállalnak egy emberibb társadalom felépítésében.

16. „A kultúra első és lényegi feladata”¹⁸ a *nevelés*, amely a keresztény ókor óta – úgy vallási és kulturális, mint személyes és társadalmi szinten – az egyház pasztorális tevékenységének egyik legjelentősebb területe, amely ma olyannyira összetett és döntő fontosságú, mint még eddig soha. Alapvetően a családok felelősségén nyugszik, de az egész társadalom közreműködését igényli. A holnap világa a mai neveléstől függ, és ezt nem lehet egyszerű ismeret-átadásra korlátozni. A nevelés személyeket képez, és felkészíti őket a társadalmi életben történő integrációra, miközben támogatja pszichológiai, intellektuális, kulturális, erkölcsi és spirituális gazdagodásukat.

A kihívás, hogy gyerekek, fiatalok és fiatal felnőttek az iskolában és az egyetemen az evangéliumot hirdessék, megfelelő nevelési programot igényel. A nevelés a családban az iskolában vagy az egyetemen „nem csupán mély kapcsolatot jelent a nevelő és a növendék között, hanem mindkettőjüket részesíti az igazságban és a szeretetben annak a célnak szemmel tartásával, amelyre minden embert meghív az Atya, a Fiú és a Szentlélek Isten” (*Levél a családokhoz*, Nr. 16). Olyan kapcsolatokra teszi őket képessé, melyek a jogok és a kötelességek figyelembevételén alapulnak. Felkészít a befogadókészség és a szolidaritás szellemében élni, valamint a tulajdonnal és a javakkal mértékletesen bánni, azért hogy biztosítsa a személy méltányos életfeltételeit mindenki számára és mindenhol. Az emberiség jövője túlmegy minden személy teljes körű és szolidáris fejlődésén: minden emberén és az egész emberiségén. (vö. *Populorum progressio*, Nr. 42) Így család, iskola és egyetem, mindegyik a saját területén, arra hivatott, hogy a harmadik évezred kultúráját az evangélium kovászával átítassa.

17 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd az általános kihallgatáson*, 1995. december 6. Nr. 1.

18 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd az UNESCO előtt*, Nr. 11.

Művészet és szabadidő

17. Egy kultúrában, amelyet átítatott a birtoklás elsősége, a görcsös törekvés a közvetlen kielégülésre, valamint a nyereségvágy és a haszonkeresés, bámulatos módon meg kell állapítani nem csak az állandó, hanem a növekvő érdeklődést a szép iránt. A formák, melyek ezt az érdeklődést befogadják, úgy tűnik, hogy kifejezik a megmaradó és egyre erősödő vágyakozást „valami más” iránt, ami az egzisztenciát elbűvöli, és talán így megnyitja magára a transzcendensre. Az Egyház ezt már kezdeteitől fogva intuitív módon felismerte, és az évszázados keresztény művészet erről nagyszerű képet nyújt: a valódi műalkotás egy lehetséges kapu a vallásos tapasztalathoz. A művészet fontosságának elismerése az evangélium inkulturációja számára egyenértékű annak az elismerésével, hogy az emberi szellem és érzékenység az isteni misztérium igazságával és szépségével lényegileg rokon természetű. Az Egyház nagy figyelmet szentel minden művész iránt, vallásos szokásaiktól függetlenül, mert a művészi alkotás a láthatatlan lenyomatát hordozza magában, jól tudva, hogy a művészet, mint minden más emberi tevékenység nem abszolút cél, hanem az emberi személyhez rendelt.

A keresztény művészek rendkívüli lehetőséget jelentenek az Egyház számára, hogy kidolgozzanak új kifejezéseket, új szimbólumokat vagy metaforákat teremtsenek, ha azok olyan liturgikus lelkiségből fakadnak, amely egy erősen kreatív, a katolikus képzeletvilág mélységében évszázadok óta gyökerező erővel felruházott, és azzal a képességgel rendelkezik, hogy a kegyelem mindenütt való jelenlétét kifejezze. A különböző földrészekén élnek olyan művészek, akiknek hiteles keresztény ihlete képes vonzani minden vallás híveit és a nemhívőket is, a szép és igaz kisugárzásának köszönhetően. A keresztény művészek által az Evangélium, az ihlet termékeny forrása számos embert elér, akik Krisztus Örömhírével még nem kerültek kapcsolatba.

Egyidejűleg az Egyház kulturális öröksége tanúsítja a kultúra és a hit termékeny összeolvadását. Állandó eszközt teremt a kulturális és katechetikai nevelés céljára, amely a hit igazságát a művészet hiteles szépségével kapcsolja össze (vö. *Sacrosanctum Concilium* Nr. 122-127). Az Egyháznak ezen kultikus és kulturális javai egy olyan keresztény közösség gyümölcsei, amely saját hitét intenzíven megélte és éli reményben és szeretetben; ezek képesek arra, hogy az emberi és keresztény egzisztenciának ösztönzéseket adjanak a harmadik évezred hajnalán.

18. *A szabadidő és a sport, az utazások és a turizmus világa* a munka világa mellett a kultúra megkerülhetetlenül fontos dimenzióját képezi, melyben az Egyház már régóta jelen van. Ezért teljes értelmében a kultúrapsztoráció egy Areopáguszává válik. A munka kultúrája mélyreható változásokat élt át, amelyek nem maradnak következmények nélkül a szabadidőre és a kulturális tevékenységre. A munka a legtöbb embernek a mindennapi kenyér megszerzésének eszköze (vö. *Laborem exercens*, Nr. 1); de a kulturális tevékenységekhez hasonlóan szintén eszköz, a személyes kibontakozás iránti szakadatlan és érthető vágy kielégítésére. A munkaszerveződések új formái a műszaki és gazdasági fejlődés szakosodásának környezetében ugyanígy gyakran a munkanélküliség növekedésével járnak minden társadalmi rétegben. Utóbbi nemcsak oka az anyagi nyomorúságnak, hanem a kultúrákba kétséget, kielégítetlenséget, megaláztatást és végül bűnözést ültet. A kétes életfeltételek és a nélkülözhetetlen javakról való gondoskodás elkerülhetetlen szükségessége gyakran oda vezetnek, hogy a művészet és az irodalom kultúráját fölöslegesnek tekintik, melyek csak egy kiválasztott elit számára vannak fenntartva.

Ezzel szemben a sport gyakorlatilag általánossá vált, és kétségtelenül megvan a helye egy keresztény szemléletű kultúrában. Egyszerre képes elősegíteni a test egészségét és az emberek közötti kapcsolatokat, mivel kapcsolatokat teremt és hozzájárul eszményképek

megteremtéséhez. De képes üzleti érdekek által eltorzulni, valamint nemzeti és rasszista rivalizálás alapjává válni, helyet adva az erőszak kitöréseinek, amelyek a társadalom feszültségeit és ellentmondásait felfedik, és így magát egy anti-kultúrává változtatni. A sport tehát ugyanígy egy fontos hely a modern kultúrapsztoráció számára. A sport és a szabadidő ugyanakkor egy sokszínű és komplex valóság, szimbólumokkal és kereskedelmi tevékenységgel telítve. A sport és a szabadidő nemcsak atmoszférát, hanem inkább kultúrát, életformát, kapcsolatrendszert teremtenek. Így egy ennek megfelelő psztoráció benne a valós pedagógiai értékeket, mint ugródeszkat ismeri fel, hogy az ember istenképiségének sokoldalú gazdagságát ünnepelhesse és Pál apostol példája szerint az üdvösséget Jézus Krisztusban hirdesse (vö. *IKor* 9,24-27).

Kulturális különbözőség és vallási sokféleség

19. Napjainkban az egyház evangelizálós küldetését olyan világban fejt ki, melyet különböző kulturális helyzetek és vallási horizontok alakítottak. A kultúrák és vallások közti cserék világviszonylatban ma egyre gyorsabban zajlanak le, és ez a jelenség érinti az összes országot és földrészt.

A püspöki szinódus *Afrikával* foglalkozó rendkívüli ülése nyilvánvalóvá tette mindezt. Ezen a földrészen a hagyományos vallások a kereszténységgel és az iszlámmal való találkozás után továbbra is elevenek maradnak, miközben átjárják a személyek és közösségek kulturáját és életét. Ha ezeknek a vallásoknak pozitív kulturális értékeit nem is vették kielégítő módon mindig figyelembe az evangelizálás kezdeténél, az Egyház, – különösen a II. Vatikáni Zsinat után – előmozdítja azokat, amelyek harmóniában vannak az Evangéliummal és előkészítik a megtérés útját Krisztushoz. „Az afrikaiaknak mély vallásos érzésük, a szentre való érzékük, a Teremtő Isten és egy szellemi világ létre való érzékük van. A bűn valósága, annak individuális és szociális formáiban, minden nép tudatában nagyon jelenvaló, és érzékeli is a megtisztító és kiengesztelő rítusok szükségességét” (*Ecclesia in Africa*, Nr.42; vö: Nr. 30-37). A hagyományos kultúráktól áthagyományozott pozitív értékek, mint a családi érzés, az élet szeretete és értelme, idősebb emberek és az elődök tisztelete, szolidaritás és közösségi élet, az előjáró tekintélye, az emberi élet ünnepi dimenziója szilárd támaszai a hit inkulturációjának, amelyek által az Evangélium átjárja a kultúra összes szempontját, aspektusát, és azokat teljes kifejeződésükhöz vezeti. (vö: *uo.* Nr. 59-62). A hagyomány által létező, az Evangéliummal ellentétes magatartásokkal ezzel szemben a Megváltó Krisztus Örömhírének és az Evangélium nyolc boldogságának ereje határozottan szembeszáll. (*Mt* 5, 1-12).

20. A világ rendkívül sok területére, különösképpen az antik kultúrákkal rendelkező ázsiai országokra jellemzően a nemkeresztény vallások és szokások nyomják rá bélyegüket, mint a hinduizmus, a buddhizmus, a taoizmus, a sintoizmus, a konfucianizmus. Ezeket érdemes figyelmesen szemlélni, mert Krisztus Jóhíre ott kevés visszhangot talál. Talán azért, mert a kereszténységet nagyon gyakran csak úgy fogják fel, mint egy idegen, a helyi kultúrákba nem kielégítően integrált, asszimilált és átélt vallást? Ez a kérdés érthetővé teszi a kultúrapsztoráció teljes sokszínűségét ebben a sajátos összefüggésben.

Ezekben a kultúrákban előforduló, számos erkölcsi és spirituális, vagy egyenesen misztikus elemek, mint a szentség, aszkézis, tisztaság, erény, egyetemes szeretet, békesség, ima és elmélkedés, boldogság Istenben, együtt szenvedés, amelyeket az ilyen kultúrákban megélték, hasonlóképpen utat nyitnak a Jézus Krisztus Istenében való hithez. II. János Pál pápa utal erre, amikor ezt írja: „A mai, főként indiai keresztények feladata, hogy e gazdag örökségből kiemeljék azokat az elemeket, melyek úgy egyeztethetők össze a hitükkel, hogy ezáltal a keresztény tanítás gazdagodjék” (*Fides et ratio*, Nr. 72). Mint az ember

istenkeresésének kifejezésformái, a távolkeleti kultúrák sokszínűsége megmutatják az emberi szellem egyetemességét és lelki dimenzióját (vö. *Nostra aetate*, Nr. 2). Egy olyan világban, amely a szekularizáció áldozata, ezek az átélt istentapasztalatot és a lelkiség fontosságát a kultúrák élő magvaként tanúsítják.

A kultúrapsztoráció számára ez óriási kihívást jelent azért, hogy kísérje a jóakarátú embereket, akiknek értelme az igazságot keresi. Ezt arra alapozva, hogy a gazdag kulturális hagyományokat, mint az évezredek kínai bölcsesség, vegyék figyelembe, és annak az isteni iránti keresését Isten kinyilatkoztatásához vezessék, amely a Szentlélek kegyelméből az ember Jézus Krisztust, az egyetlen Megváltót megtestesítette.

21. Ahogyan a püspöki szinódus Amerikával foglalkozó rendkívüli ülése kinyilvánította, más jelentős területek is élnek az evangélium Örömhírétől legmélyebben átítatott kultúrában. Ugyanakkor divatok átható befolyásának, materialista és szekularizált gondolkodás- és életformáknak áldozatai, ami sajátos módon mutatkozik meg mindenekelőtt a középosztály és a képzett emberek vallástól való elfordulásában.

Az Egyház, amely az emberi személy méltóságát erősíti, azon fáradozik, hogy társadalmi élet sebeit begyógyítsa: úgy mint erőszak, szociális igazságtalanság, olyan visszaélések, amelyeknek utcagyerekek az áldozatai, kábítószer-kereskedelem, stb. Ilyen összefüggésben az Egyház megerősíti különös szeretetét a szegények és a hátrányos helyzetű csoportok iránt, és a társadalmi élet minden szintjén előmozdítja a szolidaritás kultúráját: kormányzati pozíciókban, közintézményekben és magánszervezetekben. Miközben az emberek, a társadalmak és a nemzetek között egy nagyobb egység megvalósításán fáradozik, közösséget vállal a jó akarátú emberek erőfeszítéseivel, hogy az emberi személy méltóságának egyre jobban megfelelő világot építsen. Amikor így cselekszik, hozzá fog járulni „a globalizáció negatív következményeinek csökkentéséhez, amelyek: az erősebbek uralma a gyengébbek felett mindenekelőtt gazdasági területen, a helyi kultúrák értékének elvesztése egy rosszul értelmezett egységesítés javára” (*Ecclesia in America*, Nr.55).

Napjainkban az erősödő vallási tudatlanság a szinkretizmus különböző formáit táplálja, mára már letűnt kultuszok, új vallási mozgalmak és a katolikus hit között. A szociális, gazdasági, kulturális és erkölcsi bajok új szinkretista ideológiák igazolását szolgálják, amelyek különböző országokban aktív módon jelen vannak. Az Egyház elfogadja ezeket a kihívásokat, – különösen a legszegényebbre tekintettel – előmozdítja a társadalmi igazságosságot és evangelizálja a hagyományos kultúrákat, de az újakat is, melyek a nagyvárosokban keletkeznek.¹⁹

22. Az iszlám országok sajátos szerkezetű kultúrkört képeznek, akkor is, ha ez az arab országokban sokoldalúbb, mint Afrika és Ázsia más országaiban. Teszik ezt azért, mert az iszlám úgy jellemzi magát, mint egy saját törvényalkotással és hagyománnyal rendelkező társadalom, ami a maga egészében egy saját kultúrával és saját civilizációs tervvel rendelkező hatalmas közösséget (*umma*) testesít meg.

Az iszlám jelenleg hatalmas expanzióban van, és ez mindenekelőtt a demográfiai robbanásban lévő országok migrációs mozgalmainak köszönhető. A hagyományosan keresztény országok, eltekintve Afrikától, gyengén növekvő vagy csökkenő lakosságszámmal rendelkeznek, manapság a muzulmánok növekvő jelenlétében gyakran szociális, kulturális és egyenesen vallási kihívást látnak. A muzulmán bevándorlók, legalábbis néhány országban, a szociális és kulturális integráció nagy nehézségeivel szembesülnek. Továbbá a hagyományos társadalomtól történő eltávolodás az iszlámban éppúgy, mint más vallásokban bizonyos vallásgyakorlatok feladásához és kulturális identitáskrízishez vezet. A muzulmánokkal

19 vö. 4. Latinamerikai püspöki konferencia, Santo Domingo, lásd feljebb, Nr. 228-286; *Ecclesia in America*, Zsinat utáni apostoli irat, 1999. január 22., Nr. 64.

kulturális területen folytatott őszinte együttműködés lehetővé teheti azt, hogy építő – valóban kölcsönös – kapcsolatok alakuljanak ki úgy az iszlám országokban a keresztényekkel, mint a hagyományosan keresztény országokban az ott élő iszlám közösségekkel. De egy ilyen jellegű együttműködés nem menti fel a keresztényeket attól, hogy más monoteista vallás gyakorlóit előtt számot adjanak saját Krisztus-központú és Szentháromságos hitükről.

23. A *szekularizált kultúrák* erős befolyással rendelkeznek a világ különböző részein, amelyek növekvő és komplexebb kulturális változásokkal jellemezhetők. Régi keresztény hagyománnyal rendelkező országokban a szekularizált kultúra saját értékeivel – szolidaritás, áldozathozatal, szabadság, igazságosság, egyenlőség a férfiak és a nők között, nyitottság a dialógus szellemére, ökológiai érzékenység – jelentkezik, melyeket még mindig tulajdonképpen olyan keresztény értékek itatnak át, amelyek az évszázadok folyamán a kultúrát mélységesen átjárták. Ezen értékek szekularizálása pozitívan hatott a civilizációra és elősegítette a filozófiai reflexiót. A harmadik évezred küszöbén az igazságra, az értékekre, a létre és az értelemre vonatkozó, az emberi természettel kapcsolatos kérdések kinyilvánítják a szekularizáció határait, de mindezek ellenére keresik „az élet lelki dimenzióját, mint az elembertelenedés ellenszerét. Ez a "valláshoz való visszatérés" ugyan kétértelmű, de mégis tartalmaz kihívást. [...] Ezt is hirdethetjük az Areopáguson” (*Redemptoris Missio*, Nr. 38)

Amikor a szekularizálódás szekularizmussá válik (vö. *Evangelii Nuntiandi*, Nr. 55), az súlyos kulturális és lelki válsághoz vezet, amelynek a jelei: a személy tiszteletének elvesztése, és az antropológiai nihilizmus egy fajtájának szétterjedése, ami az embert lefokozza ösztöneire és hajlamaira. Ez a nihilizmus, amely az *igazság egy súlyos krízisét* táplálja (vö. *Veritatis Splendor* Nr. 32), „bizonyos igazolást nyer a rossz, a korunkat meghatározó szörnyűségek megtapasztalásában. E tapasztalat drámájával szemben a racionalista optimizmus, mely a történelemben a lépésről lépésre diadalmaskodó észben látta a boldogság és szabadság forrását, tarthatatlanná vált, olyannyira, hogy századunk végén a legaggasztóbb fenyegetés a kétségbeesés kísértése” (*Fides et ratio*, Nr. 91). Miközben a hit által megvilágosodott emberi értelemben visszaállítjuk méltó helyére és elismerjük Krisztust, mint az emberi élet szegletkövét, akkor az evangelizáló kultúrapsztoráció megerősíti a keresztény identitást, és segíti az embert és a keresztény közösségeket abban, hogy ennek az életnek minden útján egészen az Úrral való találkozásig, ami eljön majd, és életükhöz az új világban (*Jel* 21-22) életfeltételeiket újra megtalálják.

Azok az országok, amelyek az uralkodó ateista marxizmus ill. leninizmus elnyomásának hosszú ideje után szabadságukat újra elnyerték, még ma is a keresztény hit erőszakos „de-kulturációjától” szenvednek: az emberi kapcsolatokat mesterségesen változtatták meg, a teremtmény függőségét teremtőjétől megtagadták, a keresztény kinyilatkoztatás dogmatikus igazságait és etikáját támadták. Erre a „de-kulturációra” következett a keresztény értékek radikális megkérdőjelezése. A szekularizáció által okozott és a hatvanas évek végén *Nyugat*-Európában elterjedt ilyen hatások hozzájárultak a közép- és keleteurópai országok kultúrájának lerombolásához.

Más, hagyományosan demokratikus és pluralista országok a vallással kapcsolatos szociális összhang szilárd alapján megtapasztalják a szekularizmus és a népi vallásosság formái keveredésének áramlataiból származó nyomást, melyeket a migrációs hullámok hoztak magukkal. Ennek alapján az Amerikával foglalkozó rendkívüli püspöki szinódus új misszionáló tudatot ébresztett.

24. A társadalom, amelyben a spiritualitásnak – talán még inkább, mint a vallásnak – egy megújult keresése sokféle formában fordul elő, kétségtelenül emlékeztet Szent Pál apostol idehirdetésének egyik színpadára, az athéni Areopáguszra (vö. *Apcsel* 17,22-31). A sóvárgást egy spirituális dimenzió után, mely ezenkívül az élet értelmét is közvetíti, valamint a mély vágyakozást az affektív és társadalmi kapcsolatok hálójá után, melyeket gyakran szétszaggat a család intézményének növekvő instabilitása, kifejezi egy *újraéledés* a kereszténységben – legalábbis bizonyos országokban –, de többé vagy kevésbé szinkretista képződmények is, melyek egy bizonyos globális egységre irányulnak minden egyes valláson túl.

A szekták többértelmű megnevezése alatt számos, nagyon különböző csoport osztályozható, egyesek gnosztikus vagy ezoterikus indíttatásúak, szemlátomást keresztények, míg mások Krisztus- és egyházellenesek. Ezek sikere gyakran egy kielégítetlen vágyakozásnak tulajdonítható. Számos kortársunk ezekben találja meg a „tartozni valamihez”, a kommunikáció, az affektivitás és testvériség egy helyét, sőt látszólag a védelem és a biztonság helyét is. Ezt az érzést nagymértékben *az első pillanatban világosnak tűnő megoldások* – mint „*a Siker evangéliuma*” – közvetítik, valójában ezek *illuzórikus megoldások*, amelyeket *látszólag* a szekták a legösszetettebb problémákra nyújtanak, valamint egy pragmatikus *teológia*, melynek alapja a társadalomtól oly rosszul kezelt „én” felmagasztalása. Gyakran a szekták a személyek szükségleteire, gyógyulás, gyermekek, gazdasági sikerek iránti igényeire adott állítólagos válaszaiknak köszönhetően terjednek el. Ugyanez érvényes az ezoterikus vallásokra, melyek kevésbé vagy rosszul képzett keresztény emberek tudatlanságának és hiszékenységének köszönhetően érvényesülnek. Számos országban vannak olyan emberek, akik az életben hajótörést szenvedtek, elutasították őket valamint – mindenekelőtt a városi kultúra anonimitásából adódóan – a peremre szorultak fájdalmas tapasztalatait élik meg, és készek elfogadni mindent egy olyan szemléletért, amely nekik az elveszett harmóniát visszaadja, és amely nekik a testi és szellemi gyógyulást közvetíti. Ebben mutatja meg magát a szekta-jelenség komplexitása és transzverzális jellege, hogy hasznára válik az étellel való elégedetlenség és a vallások intézményes jellegének elvetése, valamint heterogén vallási formákban és kifejezésekben mutatkozik meg.

De a szekták burjánzása egyben egy reakció is a szekularizmus kultúrájára, valamint következménye olyan társadalmi és kulturális átalakulásoknak, melyek a hagyományos vallásos gyökerek elvesztéséhez vezettek. Elérni azokat a személyeket, akik a szekták hálójába kerültek, vagy a beszerzés veszélyének vannak kitéve, hogy nekik Jézus Krisztus evangéliumát hirdessük, ami a szívükhöz szól, a kihívások egyike, amelyet az Egyháznak kötelessége elfogadni.

Valóban, egyik kontinenstől a másikig bebizonyosodik, hogy „az emberiség történetének egy új korszaka” van jelen, mint a II. Vatikáni Zsinat már megállapította. Ez az ismeret egy új kultúrpasztorációt kíván, amely ezekkel az új kihívásokkal abban a meggyőződésben veszi fel a harcot, amit már II. János Pál pápa is vallott a Kultúra Pápai Tanácsának alapításakor: „Ebből adódik az Egyház számára, mely felelős egy lelkiismeretes és széles látókörű pasztorális tevékenység megvalósításáért tekintettel a kultúrára, különösen tekintettel arra, ami élő kultúraként jellemezhető, tehát az alapelvek és értékek teljességére, melyek egy nép ethoszát képezik.” (*Irat Agostino Casaroli bíboros-államtitkárhoz, a Kultúra Pápai Tanácsa megalapításakor*, 1982. május 20.).

20 vö. Rendkívüli bíborosi konzisztórium Rómában (1991. április 4-6.): *A szekták – kihívások az Egyház pasztorációja számára*, Vatikán, 1986; *Szekták és új vallási mozgalmak. A Katolikus Egyház iratainak antológiája* 1986-1994, Párizs 1996.

III. KONKRÉT JAVASLATOK

Elsődleges pasztorális célok

25. Egy inkulturált evangelizációnak azokból a kultúrákból kell kiindulnia, melyeket a kereszténység kétezer év alatt átítatott, valamint azokból a szempontokból, amelyek napjainkban az új kultúr-areopáguszokon belül ismertté váltak. Azok az új kihívások, melyeknek meg kell felelni, szükségessé teszik a keresztény üzenet hirdetésének az Egyház élő hagyományaiban gyökerező új formáját, és amelyet a keresztény közösségek hiteles tanúságtétele hordoz. Alapvető követelménnyé válik, hogy gondoljunk át minden dolgot, ami az Evangélium újdomsága alapján új és meggyőző módon hirdetésre kerül. Tekintettel egy, az evangéliumnak megfelelő előkészületre, a kultúr-pasztoráció elsődleges célja abban áll, hogy az Evangélium kovászát a kultúrákba belekeverjük, hogy az ember- és társadalomfelfogást, amely a kultúrát jellemzi, a férfiról és a nőről, a családról és a nevelésről, az iskoláról és az egyetemről, a szabadságról és az igazságról, munkáról és szabadidőről, gazdaságról és társadalomról, tudományról és művészetről alkotott felfogást a kinyilatkoztatás fényében belülről kiindulva megújítsuk és megváltoztassuk.

A fentiekkel való egyetértéshez csak a beszéd nem elég. Amikor a megszólított még hagyományos, a kereszténységtől átítatott kultúrája miatt az Örömhírel alapvetően összhangban élt, és a teljes szocio-kulturális összefüggésrendszer által erre alapvetően felkészített volt, képes volt felfogni és megérteni, amit számára hirdettek. A mai kulturális sokszínűségben az Örömhír hirdetése mellett befogadásának feltételeire is gondolnunk kell.

Ezen nagy vállalkozás sikere állandó vizsgálatot és megkülönböztetést tesz szükségessé a Szentlélek imádságban kért fényében. Azért, hogy minden kultúra férfait és asszonyait elérjük, a megfelelő előkészület és az egyszerű pasztorális eszközökkel – homília, katekizmus, népmisszió, evangelizáló iskolák – történő alkalmas felkészítés mellett is a modern kommunikációs eszközök alkalmazása szükséges. A püspöki színódusok a II. Vatikáni Zsinat óta a papok, szerzetesek és laikusok figyelmét növekvő nyomatékkal hívják fel erre. Ebben a tekintetben a püspöki konferenciák a *kultúra püspöki bizottságaiban* – melyeket meg kell alapítani, ahol nem léteznek – előnyös helyet foglalnak el. Ezek alkalmasak arra, hogy előmozdítsák az egyház jelenlétét azokon a különböző területeken, ahol a kultúra keletkezik, és ott a hitből fakadó sokoldalú kreativitást ébresszenek, azt kifejezésre juttassák és hordozzák. „Azért, hogy ez megvalósítható legyen, minden részegyháznak el kell készíteni egy kulturális tervet, amely már az adott országban vagy egyes országokban megtörtént”.²¹ Ez a kultúr-pasztoráció teljes tárgya, ami igényeiben talán összetettebb, mint a nemkeresztény kultúrák első evangelizálása.

Vallások és „vallásos”

26. Az Egyház abban a küldetésében, hogy minden kultúra minden emberének az evangéliumot hirdesse, mindenekelőtt Afrikában és Ázsiában találkozik a hagyományos vallásokkal.²² A helyi egyházak meghívást és bátorítást kapnak, hogy vizsgálják meg saját régiójuk kultúráit és hagyományos vallásos gyakorlatait, nem azért, hogy azokat szentesítsék, hanem azért, hogy megítéljék bennük azokat az értékeket, szokásokat és rítusokat, melyek képesek segíteni a kereszténység mélyebb begyökereződését a helyi kultúrákba (vö. *Ad gentes*, Nr. 19 és 22).

21 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd a Kultúra Pápai Tanácsa előtt*, 1997. március 14. Nr. 4.

22 vö. a Pápai Tanács két irata a vallásközi párbeszédért, *Pastoral Attention to African Traditional Religion*, Bulletin 68 [1988] XXIII2, 102-106; *Pastoral Attention to Traditional Religions*, uo. 84 [1993] XXVIII3, 234-240.

A „visszatérés” a valláshoz vagy annak „újraéledése” Nyugaton biztosan alapos ellenőrzést igényel. Akkor is, ha sokkal inkább a vallásos érzés visszatéréséről, mint az Egyház hitközösségében megélt személyes istenhitről van szó, de senki sem tagadhatja, hogy a férfiak és a nők növekvő számban az emberi egzisztencia egy olyan dimenziójának szentelik figyelmüket, amely azután spirituálisként, vallásosként, vagy szakrálisként jellemezhető. Mindenekelőtt fiatal emberek és szegények között tapasztalható egy olyan jelenség, amelyre gondosan figyelni kell. Ők hamar visszafordulnak egy olyan kereszténységtől, amelyben egy kissé csalódtak, hamar más vallások felé fordulnak, a szekták ösztönzésének vagy éppen az okkultizmus illúzióinak pedig hamar engednek.

A kultúrapsztoráció által a világon mindenütt új lehetőségek és területek adódnak, mivel Krisztus Evangéliuma a szíveket világosítja meg. Számos olyan pont van, melyben a keresztény hitet a domináns kultúrák számára elérhetőbbé kell tenni és ennek megfelelően jobban kifejezésre juttatni, hogy [a keresztény hit] erősödő konkurrenciát jelenthessen egy kiszélesedett és gazdaggá fejlődött vallásosság által.

A párbeszéd keresése, és az ehhez kapcsolódóan annak szükségessége, hogy *a keresztény sajátosságát jobban meghatározhassuk*, egy egyre fontosabb gondolati és cselekvési teret jelentenek a hit terjesztése számára a kultúrákban. Tekintettel a szekták kihívásaira (vö. *Ecclesia in America*, Nr. 73) a kultúrapsztoráció ebbe a képbe illeszkedik, mert a kulturális hatások, melyeket azok kiváltak, legbelülről kötődnek „lelki” fecsegésükhöz. Egy hasonló helyzet alapos fejtegetést tesz szükségessé arról, hogy társadalmainkban a tolerancia és a vallásszabadság hogyan élhetők meg (vö. *Dignitatis humanae*, Nr. 4). Kétségkívül szükséges, hogy papokat és civileket jobban felkészítsünk, hogy olyan szakismereteik legyenek és ítélőképességük megerősödjön, ami a szekták kérdésével és azok sikerével kapcsolatos. Eközben nem feledkezve meg arról, hogy minden szekta ellenszere az egyházi élet minősége. Ezért a papság megfelelő előkészítése szükséges, hogy szekták kihívásait ismerjék fel, és a hívek mellé álljanak, amikor az Egyház elhagyásának és a hit megtagadásának veszélye merül fel.

A hit megtapasztalásának szokásos helyei, népi vallásosság, plébánia

27. A keresztény országokban fokozatosan, generációról generációra egy meghatározott mód alakult ki a hit megértésére és megélésére, amely idővel végül az emberek egzisztenciáját és együttélését járta át: helyi ünnepek, családi hagyományok, különféle ünnepek, zarándoklatok, stb. Így egy olyan kultúra jött létre, amelynek mindenki részesévé válik, és amelyben a hit mint alkotóelem, sőt integrálóelem vesz részt. A kultúrának ez a típusa a szekularizáció miatt különösképpen is veszélyeztetett. Fontos, hogy valódi erőfeszítésekkel támogassuk ezen hagyományok újraéledését, hogy ne váljanak folkloristák és politikusok kiváltságává, akiknek a céljai gyakran a hittől idegenek, hacsak nem azzal ellentétesek. Sokkal inkább csatlakozzanak ehhez a psztorációért felelős személyek, a keresztény közösségek és a szakképzett teológusok is.

Azért, hogy az emberek szívét elérjük, az evangélium hirdetése a fiatalok és a felnőttek számára, valamint az üdvösség ünneplése a liturgiában nemcsak mély tudást és hittapasztalatot kívánnak, hanem a kultúra alapos ismeretét egy adott környezetben is. Amikor egy nép szereti a kereszténységtől átitatott saját kultúráját, mint életének jellegzetes elemét, valóban éli és megvallja hitét ebben a kultúrában. Püspökök, papok, szerzetesek, szerzetesnők és laikusok arra kötelezettek, hogy *fejlesszék* saját ösztönös érzésüket ezen kultúra iránt, azért, hogy védjék meg azt, amikor szükséges, és az evangélium igazi értékeinek fényében előmozdítsák, különösen abban az esetben, ha ez egy kisebbség kultúrája. Ez a figyelmesség a sokféle szempontból hátrányos helyzetűeknek is a hithez-jutás lehetőségét nyújthatja, és az egyházban egy jobb minőségű keresztény élethez vezethet.

Alapos emberek, akik jól integrált neveltetéssel és képzettséggel rendelkeznek, élő tanúk, akiknek köszönhetően sokan képesek újra felfedezni saját kultúrájuk keresztény gyökereit.

28. A vallás emlékezet és hagyomány is, és a népi vallásosság a hit valódi inkulturációjának egyik fő kifejezője marad, mivel abban harmonizál a hit és a liturgia, az érzelem és a művészet, miközben kinyilvánítja magát a saját identitástudat a helyi hagyományokban. Így „Amerika, amely története folyamán a népek nagy olvasztótégelye, a Tepeyac-i Szűzanya, Guadalupe-i Szűz Mária mesztic arcában egy tökéletesen inkulturált evangelizáció kiváló példáját ismerte fel” (*Ecclesia in America*, Nr. 11). A népi jámborság tanúsítja, hogy az evangélium hirdetésének megújító dinamikája és egy kultúra legkülönfélébb elemei egymást kölcsönösen a legmélyebben átjárták. A népi jámborság az emberek számára kiváló hely az élő Krisztussal való találkozáshoz. Folyamatos lelkipásztori vizsgálat képes lesz ebben felfedezni a valódi lelki értékeket, hogy azokat Krisztusban való beteljesedésükhöz irányítsa, „ezzel ez a vallásosság a megtérés valódi kötelezettségéhez és a felebaráti szeretet konkrét megtapasztalásához vezethessen.” (*uo.* Nr. 16). A népi jámborság lehetővé teszi egy népnek, hogy hitét, kapcsolatait Istennel és az isteni gondviseléssel, Máriával és a szentekkel, a felebarátokkal, az elhunytakkal, a teremtéssel kifejezésre juttassa és megerősítse az egyházhoz való tartozását. A népi jámborság kifejezésformáinak megtisztítása és katekizálása meghatározott [földrajzi] területeken a mélyreható evangelizálás döntő elemévé válhat, fenntarthat és kifejleszthet egy valódi közösségi tudatot a közös hitben, és ezt különösképpen Isten népének vallásos megnyilvánulásai által, mint amilyenek a nagy ünnepi szertartások. (vö. *Lumen Gentium*, Nr. 67). Ezekkel a szerény eszközökkel, amelyek mindenki számára elérhetők, a hívők kifejezésre juttatják hitüket, erősítik reményüket és tanúsítják szeretetüket. Sok országban mély szakrális érzék alakítja a teljes életet és a mindennapokat. Egy alkalmas pasztoráció képes elősegíteni és érvényre juttatni a szakrális helyeket, szentélyeket és zarándoklatokat, az imavirrasztásokat és könyörgéseket, valamint a szentségek felvételét, a szent liturgikus időket és az emléknapokat. Egyes egyházmegyék és egyetemi lelkipásztori közösségek zarándoklatot rendeznek legalább évente egyszer egy szentélyhez – a zsidók példája szerint, akik Jeruzsálembe érkezve Sion hegye felé zsoltárokra zendítettek.

A népi jámborság természeténél fogva művészi kifejezésformákat igényel. A pasztoráció felelősei a művészi alkotást minden területen képesek bátorítani: rítusok, zene, énekek, dekoratív művészet, stb., és öröködnék azok jó minősége felett, kulturális és vallásos értelemben.

„Ha a plébánia az emberek otthonai között jelenlévő Egyház” (*Christifideles laici*, Nr. 27), akkor az a kereszténység történetének egyik legfontosabb vívmánya, és a hívek nagy többsége számára a mindennapi hittapasztalat kiváló helye. Egy élő plébániai közösség, amely ugyanabban a hitben egyesít és az Eucharisztia ünneplésére összegyűjt, az élő hitnek és Krisztus szeretetének tanúságát adja, és helyet biztosít a legmélyebben emberi vallásos nevelés számára. Sokszínű formában, a hívek korának és képességeinek megfelelően a plébánia konkrét, inkulturált képét nyújtja a megvallott és a hívek közösségében megünnepelt hitnek. Ez a plébánián befogadott első formálódás döntő: bevezet a hagyományba, valamint egy élő hit és egy mély *egyházi érzék* alapjául szolgál.

A komplex és esetenként sértő városi környezetben a plébánia pótolhatatlan pasztorális szolgálatot végez, mint a kereszténységbe való bevezetés és az inkulturált evangelizálás helye. Különböző emberi csoportok megtalálják ott egységüket ugyanannak a hitnek megünnepelésében és az apostoli küldetésben, melynek az eucharisztia liturgiája a lelke. A plébánia, mint sokoldalú közösség – a vallásosan és kulturálisan jól képzett papoknak és civileknek köszönhetően (vö. *Christifideles laici*, Nr. 27) – kitűnő helyet teremt

egy konkrét kultúrapsztoráció számára, amely meghallgatásra, párbeszédre és a felebarátok támogatására rendezkedett be.

Oktatási intézmények

29. „A nevelés előnyös területe annak, hogy az evangélium inkulturációját elősegítsük” (*Ecclesia in America*, Nr. 71). A nevelés, mely a gyermeket és azután a serdülőt az érettebb életkorhoz vezeti, a családban kezdődik, amely annak eredeti, döntő helye. Ezért a teljes kultúrapsztoráció és az evangelizáció egésze végső soron a nevelésre alapul, és a családot tekinti alapvető támpontnak, mint „a személy nevelésének elsődleges helyét”. (uo.).

De a családot gyakran a legkülönbözőbb nehézségek veszik körül, és ezért nem képes ennek az igénynek megfelelni. Ebből adódik az oktatási intézmények növekvő jelentősége. Az Egyház számos országban, kétezer éves nevelési és oktatási küldetéséhez hűen, sokféle intézményt vezet: óvodákat, iskolákat, kollégiumokat, gimnáziumokat, egyetemeket, kutatási központokat. Ezeknek a katolikus intézményeknek a sajátos feladata az, hogy az evangéliumi értékeket bevigyék a kultúrába. Azért, hogy képesek legyenek erre, ezen intézmények vezetőinek az a kötelessége, hogy Krisztus örömhíréből, valamint az egyház tanításából merítsék nevelési tervük lényegét. Hogy küldetésüket valóban teljesíthessék, ezen intézmények gyakran nehezen elérhető eszközökre szorulnak. Tudatában kell lenni ennek, hogy erre a kihívásra válaszoljunk: az Egyház kötelessége, hogy eszközei jelentős részét személyzetre és nevelő eszközökre rendelje, hogy Krisztustól rábízott küldetését megvalósíthassa, mégpedig az evangéliumot hirdesse. Minden esetben megmarad az az elvárás, hogy a gondoskodás az alapos emberi és keresztény oktatásról jó iskolai képzésre törekvő gondoskodással párosuljon²³, azért, mert nagyszámú fiatal, akik a különböző országokban az oktatási intézményeket látogatják, – gyakran a tanárok jóakarata és kellő szaktudása ellenére – részben kulturálatlanok, pedig egy tökéletes iskolai oktatás részesei.

Az egyetemeknek, internátusoknak és katolikus képzési központoknak az a rendeltetése van, hogy a hallgatóknak azt a megfelelő oktatási szintet nyújtsák, melyet joggal elvárhatnak. Az átfogó kultúrapsztoráció fényében ezek gondoskodnak továbbá az Evangélium és a kultúra különböző kifejezésformáinak gyümölcsöző találkozásáról. Ezek az intézmények így kedvező feltételeket biztosítanak a hitélet és a szellemi élet összeolvadásához, valamint önálló és pótolhatatlan módon járulnak hozzá a kulturális értékekben történő hiteles oktatáshoz. Erre való tekintettel megfelelő és ajánlott, hogy különleges figyelmet szenteljünk a filozófia, a történelem és az irodalom oktatására, mivel azok a hit és a kultúra találkozásának lényeges helyszínei.

Az Egyház jelenléte az egyetemen és az egyetemi kultúrában²⁴ konkrét kezdeményezéseket igényel, melyek alkalmasak arra, hogy ezt a jelenlétet hatékonyan megvalósítsák; éppen ezért alapos elemzés és állandóan megújuló igyekezet szükséges, hogy elősegítsük egy új keresztény kultúra kialakulását, amely az egyetemi élet minden területének legjobb tapasztalataiból táplálkozik.

Ezen emberi és keresztény képzés jól képzett papokat, szerzeteseket és civileket igényel. Az ő együttes munkájuk teszi lehetővé a katolikus oktatási intézményeknek, hogy a didaktikus eszközökre, valamint a kulturális szakemberekre befolyást gyakoroljanak, és elősegíti egy valódi nevelési és képzési közösségben a keresztény kapcsolat-modell elterjedését tanárok és diákok, illetve professzorok és hallgatók között. A személy harmonikus képzése a kultúrapsztoráció fő céljainak egyike.

23 vö. KATOLIKUS NEVELÉS KONGREGÁCIÓJA, *A katolikus világi hívő – a hit tanúja az iskolában*, 1982. október 15.; II. JÁNOS PÁL pápa, *Christifideles Laici* Zsinat Utáni Apostoli Irat a világi hívők hivatásáról és küldetéséről az Egyházban és a világban, Nr. 44.

24 vö. KATOLIKUS NEVELÉS KONGREGÁCIÓJA, VILÁGI HÍVEK PÁPAI TANÁCSA, KULTÚRA PÁPAI TANÁCSA, *Az Egyház jelenléte az egyetemen és az egyetemi kultúrában* (1994).

30. Az iskola meghatározása szerint a kulturális beavatás egyik helyszíne, és bizonyos országokban évszázadok óta a kereszténységtől átítatott kultúra átadásának privilegizált székhelye. Míg a „vallásos oktatás” néhány országban az iskolában megkapja a maga helyét, így ez nem érvényes a szekularizált országok nagyobb részében. Mindkét szituációban ugyanaz az alapvető probléma vetődik fel: a vallásos oktatás és a katekézis közötti kapcsolat. Nem megalapozatlan az a félelem, hogy a általánosan kötelező vallásoktatás az oktatószemélyzetet csak egy alapszintű vallásos tanítás átadására kényszeríti. Valóban, amikor lecsökken a rendszeres hitoktatásban részesülők száma és a vallásos képzés más módon nem valósul meg, rövid idő alatt előáll a veszélye annak, hogy az egyre inkább visszaszorul a fiatal generációk nagyobb részénél. Így ezért sürgető, hogy újraértékeljük a vallásos oktatás és a katekézis közötti kapcsolatot, és hogy új módon juttassuk kifejezésre azt összefüggést, ami a diákok számára adandó pontos és objektív vallásos információ – amely gyakran teljesen hiányzik – szükségessége, valamint a hitbéli tanúságtétel alapvető fontossága között fennáll. Éppúgy elengedhetetlen a plébánia és az iskola közötti bensőséges kapcsolat és olyan tanárok és tanárnők alkalmazása, akik képesek arra, hogy ezeket az intézményeket a lelki és kulturális gyarapodás iskoláivá tegyék. Ezek az előfeltételei a sokat ígérő és igényes pasztoráció sikerének.

A teológiai képzés központjai

31. Továbbá figyelembe kell venni még egy másik körülményt. Míg korábban sok országban a keresztény családokból származó összes gyerek részt vett bizonyos vallásos képzésben, így ma ez a fiatalok növekvő számánál teljesen hiányzik. Néhányan közülük valódi teológiai képzés szükségességét érzik. Ez az új keresés legalább három szempontból bátorító: elsődlegesen azért, mert sok, másfajta képzettséggel rendelkező keresztény hű marad a hithez és növekedhet benne, ha vallásos képzettsége eléri világi képzettsége szintjét. Ez mindenekelőtt arra a képzettségre érvényes, ami a saját hivatás területeit érinti. Továbbá azért, mert így inkább képesek lesznek arra, hogy az Egyház szolgálatába álljanak, ha a hit védelmére jobban felkészültek, és az Egyház igényli is őket a következő területeken: liturgikus szervezés, iskolai hitoktatás, a betegek ellátása, előkészület a szentségek vételére, mindenekelőtt a keresztségre és a házasságra való felkészítés. Végül harmadszor azért, mert keresztény hitük integrációja szakmai tevékenységükbe csak hosszú távon képes lehetővé tenni, hogy küldetésüket – mint civilek a világban – tökéletesen betöltsék, ha életük mindkét dimenziója valóban összeforr.

Egy alapos teológiai képzés ma egyre inkább szükséges, gondoljunk csak az új kihívásokra, a vallási közömbösségtől az agnosztikus racionalizmusig, azért, hogy szembeszálljunk ezekkel. Elsősorban a hit alapjainak alapos ismerete nélkülözhetetlen egy helyes evangelizáció számára. Ezt az intellektuális, az imában bensőségesé tett és a liturgiában ünnepeelt tudást a híveknek személyesen kell elsajátítani és megérteni, hogy Jézus Krisztus személyének és az ő üdvösséget szerző örömhírének tanúságtévői lehessenek. Egy kulturális környezet, amelyet fundamentalista áramlatok itattak át, veszélyezteti a hiteles népi jámborságot és napjaink kultúráját. Egy megfelelő teológiai képzés tagadhatatlanul a legjobb eszköz arra, hogy ezt a súlyos veszélyt elhárítsuk.

A kultúra evangelizációját és a hit inkulturációját célzó pasztoráció kétszeres szakismereteket előfeltételez: szakismereteket a teológia és a pasztoráció területén. A II. Vatikáni Zsinat kívánsága szerint (vö. *Gaudium et spes*, Nr. 7) teológiai képzést – legyen az kezdő vagy haladó, általános vagy olyan speciális, hogy egyházi [teológiai] végzettség elérhető vele – ott, ahol ez még nem valósult meg, a legszélesebb mértékben az Egyházban kell megvalósítani. Ez kétségtelenül a mai kultúra és a keresztény hit közötti megértés egyik

legjobb helyszíne, ezért a hitnek jó lehetőségeket kínál arra, hogy napjaink kultúráját átjárja. Mindenesetre ennek az a feltétele, hogy a befogadott képzés és hitérzék, mely Isten igéjének tanulmányozása és az egyház hagyománya által megerősödött, a mindennapi élet egészét inspirálja.

Katolikus kultúrközpontok

32. A katolikus kultúrközpontok, amelyek mindenütt jelen vannak, ahol lehetőség nyílt létesítésükre, rendkívül fontos segítséget jelentenek az evangelizáció és a kultúrapsztoráció számára. Jól beillesztve kulturális környezetükbe, feladatuk abban áll, hogy elmagyarázzák és megtárgyalják a kultúra evangelizációjával, valamint a hit inkulturációjával kapcsolatos sürgős és komplex kérdéseket. Ekkor a népek apostolának lelke (*ITessz 5,21-22*) nyomában olyan szempontok szerint járnak el, melyek egy nagyon nyílt és átfogó vitát tesznek lehetővé mindenkivel, akik a kultúrát teremtik és előmozdítják, vagy ezen a területen tevékenykednek.

A katolikus kultúrközpontok gazdag és sokszínű valóságot alkotnak, akár az elnevezésüket (kultúrközpontok vagy kultúrtársaságok központjai, akadémiák, egyetemi központok, képzési intézmények), az irányultságukat (teológiai, ökumenikus, természettudományos, pedagógiai, művészeti, stb.), a tárgyalt témákkal kapcsolatosan (kulturális áramlatok, értékek, kultúrák és vallások közötti párbeszéd, tudományok, művészet, stb.), akár a kifejtett tevékenységet tekintve (konferenciák, viták, tanfolyamok, szemináriumok, publikációk, könyvtárak, művészi és kulturális megnyilvánulások, kiállítások, stb.). Maga a „katolikus kultúrközpont” fogalom magában foglalja egy ország különböző helyzeteinek sokféleséget és gazdagságát: akár egyházi struktúrához kötött intézmények (plébánia, egyházmegyék, püspöki konferencia, szerzetesrend, stb.), akár katolikus magánkezdeményezések, az Egyházzal karöltve. Ezek a központok kulturális tevékenységet nyújtanak a hit és a kultúra közötti kapcsolat állandó élénkítésével és a keresztény értékektől ihletett kultúra előmozdításával, és pedig a párbeszéd, a tudományos kutatás és képzés által, valamint a Krisztusban való hittől megtermékenyített, ihletett és éltetett kultúra előmozdítása által. Ennek következtében a katolikus kultúrcentrumok kiváltságos eszközei annak, hogy egy széles népréteggel megismertessék a művészek, írók, tudósok, filozófusok, teológusok, közgazdászok, katolikus esszéírók műveit, és hogy személyes szenvedélyes ragaszkodást ébresszenek a keresztény hit által megtermékenyített értékekhez.

„A *katolikus kultúrközpontok* rendkívüli lehetőségeket nyújtanak az Egyháznak jelenlétéhez és hatásos megnyilvánulásához a kulturális változások területén. Valójában nyilvános *fórumokat* képeznek, amelyek kreatív párbeszéd által lehetővé teszik a férfiról, a nőről, a családról, a munkáról, a gazdaságról, a társadalomról, a politikáról, a nemzetközi életről, a környezetről alkotott keresztény szempontok széleskörű elterjedését” (*Ecclesia in Africa*, Nr. 103).

A Kultúra Pápai Tanácsa közzétett egy listát ezekről a központokról, főként a püspöki konferenciáktól kapott információk alapján.²⁵ Ezen első, a katolikus kultúrközpontokkal kapcsolatos nemzetközi dokumentáció célja az, hogy elősegítse a kapcsolatokat és az információcserét, valamint a kultúrapsztorációban folyó munkát szolgálja, melynél az új kommunikációs eszközök használatát is igénybe veszi.

25 KULTÚRA PÁPAI TANÁCSA, *Centres Culturels Catholiques*, Vatikánváros 1998; KULTÚRA PÁPAI TANÁCSA – OLASZ PÜSPÖKI KONFERENCIA KATOLIKUS KÉPZÉSSSEL, KULTÚRÁVAL, ISKOLÁVAL ÉS EGYETEMMEL FOGLALKOZÓ BIZOTTSÁGA, *I Centri Culturali Cattolici. Idea esperienza, missione. Elenco e indirizzi*, Róma 1998.

Tömegtájékoztatási eszközök és a vallásos jellegű információ

33. Egy tény különösképpen felkelti a pasztorációért felelősök érdeklődését: a kultúra mindig *globálisabbá* válik a médiák és az informatika befolyása miatt. Pedig minden idők kultúrái valamilyen módon kölcsönös kapcsolatban voltak egymással. Ma azonban még a kevésbé elterjedt kultúrák sem izoláltak többé. Ezek hasznot húznak a növekvő információcseréből, de ugyanakkor szenvednek is attól a nyomástól, melyet az állandó erős uniformizálás gyakorol rájuk – extrém példa erre a materializmus, az individualizmus és a demoralizáció formáinak elterjedése. Erőszak és szex videokazettákon, filmekben, a televízióban és az interneten olcsón terjeszthető, és ez a tény azzal fenyeget, hogy az ilyen jelenségek a nevelők életében is érvényre juthatnak. A tömegtájékoztatási eszközök másrészt szélsőségesen különböző vallásos véleményeket is közvetítenek régi vagy modern forrásokból, amelyek immár ugyanabban az időben és ugyanazon a helyen találkoznak egymással.

A tömegtájékoztatás szintjén a katolikus televízió- és rádióadók, még ha kicsik is, a kultúra evangelizációjában és a hit inkulturációjában vitathatatlan szerepet játszanak. Ezek elérik az embereket mindennapi életük szokásos környezetében, és így hatékonyan hozzájárulnak életmódjuk fejlődéséhez. Ahol lehetőség adódik ilyen intézmény létesítésére, ott a katolikus rádióadók nemcsak azt teszik lehetővé az egyházmegyéknek, hogy nagyobb anyagi ráfordítás nélkül az anyagilag jobb helyzetben lévő tulajdonos műszaki eszközeit használják, hanem ösztönzik a keresztény közösségek közötti kulturális párbeszédet is. A keresztények kötelessége nemcsak a vallásos, hanem az állami vagy magán médiában egy prioritás megszerzése, mert a tömegkommunikációs eszközök természetükből adódóan az egész társadalomhoz fordulnak és lehetővé teszik az Egyháznak azt, hogy egyébként tevékenységi területén kívül maradó személyeket érjen el. Néhány országban, ahol a médiák nyitottak a vallásos üzenetekre, az egyházmegyék szabályszerű kampányokat szerveznek, műsorokat, sőt hirdetések is közvetítenek, hogy a lényeges keresztény értékek valóban emberi kultúráját terjesszék. Ezenkívül különféle katolikus szervezetek díjakkal tüntetik ki a média területén tevékenykedő, kiemelkedő teljesítmény nyújtó szakembereket. Jó és komoly megnyilvánulások a médiában hozzájárulhatnak az evangélium örömhírének terjesztéséhez és támogathatnak egy ennek megfelelően ihletett kultúrát.

A napi sajtónak és folyóiratoknak, valamint a kiadói tevékenységnek nemcsak a helyi egyház életében, hanem a társadalmi életben is megvan a maga helye, mivel ezek gyakran már évszázadok óta tanúi a hit életterejének és a keresztények sajátos hozzájárulásának a kulturális élethez. Azért, hogy a jelentős befolyásolási lehetőség figyelemre méltó esélyével éljünk, a széles kulturális látókörű keresztény gondolkodású újságírók, szerzők, és kiadók jelenléte szükséges. Azokban az országokban, melyekben a hivatalos nyelv mellett még hagyományos nyelveket is használnak, egyes egyházmegyék újságot vagy legalább cikkeket adnak ki hagyományos nyelven, amely lehetőséget ad arra, hogy összehasonlíthatatlanul több családot szólítsanak meg.

A tömegtájékoztatási eszközök rendkívüli lehetőségei arra, hogy az evangélium örömhíre az egész világon elterjedjen és lelket leheljen a kultúrába, megfelelő katolikus szakemberek képzését teszi szükségessé: „A hatékony új evangelizáció érdekében átfogó ismeret szükséges a jelenlegi kultúráról, amelyre a tömegtájékoztatás eszközei nagy befolyást gyakorolnak” (*Ecclesia in America*, Nr. 72). A katolikusok jelenléte a médiákban annál inkább hatékony lesz, minél inkább érzékennyé lettek téve a lelkipásztorok képzésük során az ilyen kommunikációs eszközökre. Egyedül az ő jól átgondolt és felelős elkötelezettségük az, amely képes megküzdeni a média „szirtfokaival” és megfelel a kihívásoknak.

34. A kultúrpasztoráció a nyomtatott sajtó, a rádió és a televízió munkatársainak különleges figyelmét igényli. Kérdéseik gyakran kellemetlenek és kiábrándítóak, különösen akkor, amikor ők az örömhír ügyének, amelyet nekünk terjesztenünk kell, csak kevéssé felelnek meg, de az ilyen zavaros kérdések gyakran legtöbb kortársunk kérdései. Azért, hogy a különböző egyházi hatóságok és a hírszerkesztők közötti kommunikációt javítsuk, és egyúttal a tartalmakat is, valamint hogy a kulturális és vallásos adók alapítóit és módszereiket jobban megismerjük, fontos az, hogy elegendő számú, szemináriumokban és rendházakban élő fiatal kapjon megfelelő képzést a tömegtájékoztatási technikákkal kapcsolatosan. Sok laikus fiatal irányul a médiák felé. A kultúrpasztoráció feladata éppen ezért az, hogy felkészítsék őket aktív jelenlétre a rádió, a televízió, a könyvek és a nyomtatott sajtó világában, tehát azokban az információhordozókban, amelyek a napi vonatkoztatási pontot képezik legtöbb kortársunk számára. Jól felkészült keresztények nyílt és tisztességes tömegtájékoztatási eszközök által elsőrendű misszionáló szerepet tölthetnek be. Ezért fontos az, hogy képzettek legyenek és támogatást kapjanak.

Azért, hogy a magas erkölcsi, lelki és művészi tartalmat hordozó alkotások létrejöttét előmozdítsuk, sok részegyházban film- és televíziós fesztiválokat rendeznek, és *díjakat* alapítanak a *Katolikus Filmdíjnak* megfelelően. Hogy egy megfelelő képzés által az információ minőségét emeljék, néhány szakmai társaság és újságíró-szakszervezet kidolgoztak egy *média-etikai kartát*, egy *újságíró-viselkedési kódexet*, vagy megalapították a *média etikai tanácsát*. Mások a hivatásos médiaszakemberek részére munkaközösségeket hoztak létre, hogy etikai, vallási, kulturális kérdésekről rendszeresen konferenciákat, valamint lelki napokat is szervezzenek.

Tudományok, technika, bioetika és ökológia

35. Századok óta, a félreértések ellenére, az Egyház, valamint az egész társadalom az egzakt és a kísérleti tudományokban tevékenykedő gyakorlott keresztény szakemberek minőségi munkájából profitált. A szcientizmus vizsgálata után, melynek tételeit ma már többnyire elvetették, az Egyháznak a természettudományok, a technika és az új biotechnikák eredményeire, illetve új kérdéseire és kihívásaira kell figyelni. Éppen ezért nem csak fontos, hogy kövessük az *Ars Medica* folyamatosan fejlődő paradigmáit – mindenekelőtt az emberi személy számára olyan fontos alapvető területen érvényes ez – hanem elismert szakemberek és megbízható morálteológusok munkáira támaszkodjunk. Egy interdiszciplináris és koherens tanítás kidolgozása segít abban, hogy az utolsó évtizedekben a természettudomány és a hit között kezdődött párbeszédnek kedvező teret nyújtson. A kultúrpasztoráció sikere ebben a tekintetben a következő tényezőktől függ:

- Magasan kvalifikált tanácsadók képzése, akik nemcsak a fizikában, kémiában és biológiában, hanem a teológiai és filozófiai tudományokban is járatosak, hogy ezzel képessé váljanak közreműködni az internet-tartalmakban, a rádióban vagy a televízióban és képesek legyenek véleményt nyilvánítani vitás kérdésekkel és konfliktusokkal kapcsolatban, melyek megvannak a hit és a természettudományok között: *semmiből való teremtés* és a *folyamatos teremtés*, evolúció, a világ dinamikus természete, biblikus egzegézisek és tudományos tanulmányok, az ember helye és szerepe a kozmoszban, kapcsolat az örökkévalóság-fogalma és a fizikai univerzum tér- és időbeli struktúrája között, különféle tudományelméletek, stb.

- A szeminaristák képzése tanulmányaik során, valamint a papság állandó és továbbképzése, mely segíti őket abban, hogy megfelelő módon válaszoljanak a hívek kérdéseire, akik az Egyház tanításával kapcsolatos ismereteiket el akarják mélyíteni, hogy egy gyakran idegen, ha nem éppen ellenséges kulturális környezetben helytállhassanak.

- Kommunikációs hálózatok katolikus tudósok között, akik felsőbb katolikus oktatási intézményekben, állami egyetemeken, magánintézményekben és magán kutatási

központokban tanítanak, valamint tudományos akadémiák, szakirányú szervezetek és püspöki konferenciák között.

- Élettel kapcsolatos akadémiai intézmények vagy ezen a területen szakirányú munkaközösségek létesítése, amelyekhez szakmai teljesítményük miatt elismert és egyházhű katolikus tudósok tartoznak.

- Széles körben elterjedt katolikus sajtó és katolikus megnyilvánulások, együttműködésben ezeken a területeken valóban képzett szakemberekkel.

- Katolikus könyvkereskedések, amelyek szakszerűen képesek irányt mutatni a sorozatok, a folyóiratok és a publikációk egyre növekvő száma által.

- Plébániai könyvtárak és videotékák, melyek nyitottak a természettudománnyal, technikával és hittel kapcsolatos kérdésekre.

- Egy megfelelő pasztoráció, amely a tudósokat mély lelki élethez vezeti és abban megerősíti.

Művészet és művészek

36. Az esztétikai összekapcsolása a jóra való törekvéssel és az igaznak keresésével, kétségkívül kitűnő terep a kultúrpasztoráció számára, hogy az Evangéliumot az idők jeleire tekintettel hirdessék. A művészek pasztorációja esztétikai érzéket, valamint nem csekély mértékű keresztény érzékenységet kíván. Kultúránkban, amely átítatott a gyakran banális és brutális képek özöne, melyeket a televízióadások, a filmek és videokazetták naponta mutogatnak, az evangélium és a művészet a gyümölcsöző szövetsége a szép új epifániáit ébreszti, amelyek Krisztus, az emberré lett Istenfiú szemlélésekor, misztériumainak átélmélkedésekor, és azok kisugárzásaiból Szűz Mária és a szentek életére születtek (vö. II. János Pál: *Levél a művészekhez* 1999. április 4.).

Intézményi síkon a növekvő különbözőség és szétforgácsolódás új párbeszédet tesznek szükségessé az Egyház és a különböző művészeti intézmények vagy művészeti társaságok között. A plébániáktól a lelkipásztori szakszolgálatokig, az egyházmegyéktől a püspöki konferenciáig, a szemináriumoktól az oktatóközpontokig és egyetemekig ez a pasztoráció olyan társaságok létrejöttét és működését segíti, amelyek eredményes párbeszédbe kapcsolódnak a művészekkel és a művészet világával. A helyi egyházak számára, melyek gyakran távolságot tartanak ezektől, az összetalálkozás alkalmas helyszínének köszönhetően kialakuló új kapcsolat csak előnyös lehet.

A kreatív síkon a tapasztalat azt mutatja: olyan politikai körülmények között, melyek nem voltak kedvezőek az igazi kultúra számára, amely a szabadságot feltételezi, a katolikus Egyház a kultúra és a művészetek védelmezőjévé és támogatójává vált, és sok művész talált meg benne azt az alkalmas teret, ahol személyes kreativitását kibontakoztathatja. Az Egyháznak ez a magatartása és szerepe a kultúrákkal és a művészekkel kapcsolatban leginkább aktuális, – mindenekelett az építőművészet, ikonográfia és egyházzene területén. Amikor a művészeket az Egyház életében való részvételre hívjuk, egyidejűleg elősegítjük a keresztény művészet megújulását. A bizalomteljes kapcsolat a művészekkel, mely a meghallgatáson és az együttműködésen alapul, mindannak felértékelődéséhez vezet, amely az embert alakítja és emberi létének magasabb szintet kölcsönöz, intenzívebb részvétel által Isten, a legteljesebb Szép és a legfőbb Jó titkaiban. A hit és a művészet gyümölcsöző kapcsolata nem korlátozódhat pusztán a kreativitás elérésére. Javaslatok, viták és különbségtétel szükséges, mert a hit az Igazsághoz való hűség. A liturgia ebben a tekintetben rendkívüli területnek bizonyul inspiratív erejének és sokoldalú lehetőségeinek köszönhetően, amelyet a különböző művészeknek nyújt, hogy a II. Vatikáni Zsinat iránymutatását megvalósítsák. Fontos, hogy a hitnek egy *hazai* és egyben *katolikus* kifejezésformáját hívjuk

életre, a liturgikus előírásokra tekintettel.²⁶ Az a szükségesség, hogy új templomokat építsünk és rendezzünk be, beható reflexiót kíván a templomról, mint szakrális helyről, és a liturgia jelentéséről. A művészek felszólítást kapnak arra, hogy ezeket a lelki értékeket kifejezésre juttassák. Kreativitásuknak kell lehetővé tenni az ikonográfia és az egyházzenei kompozíciók fejlődését, a lehető legnagyobb számú embert megszólítva, hogy nekik Isten szeretetének transzcendenciáját nyilvánvalóvá tegyék és őket az imádságba bevezessék. A II. Vatikáni Zsinat ezzel azonnal tisztában volt, és iránymutatásai állandó megvalósítást kívánnak: „Arra kell tehát törekedni, hogy a művészek érezzék, hogy az Egyház elismeri munkásságukat, és megfelelő szabadságot élvezve könnyebben teremthessenek kapcsolatokat a keresztény közösséggel. Az Egyháznak el kell ismernie az új művészeti irányokat is, melyek az egyes nemzetek és vidékek sajátosságához alkalmazkodva tolmácsolják kortársaink ízlését; a szentélyben akkor kapjanak helyet, ha a liturgia követelményeinek megfelelő kifejezőmódjukkal Istenhez emelik a lelket” (*Gaudium et spes*, Nr. 62).

A képzés síkján: Egy olyan pasztoráció, mely a művészetre és művészekre irányul, egy ehhez megfelelő képzést feltételez²⁷ azért, hogy a művészi szép és a misztériumok epifániája megragadható legyen. Azoknak a felelős személyeknek, akik a teológiai, liturgikus és spirituális képzéssel kapcsolatosan művészi bevezetéssel foglalkoznak, papokat és civileket kell kiválasztani, akikre a művészek pasztorációja bízható. Feladatuk az is, hogy a keresztény közösségben világos véleményeket és a kortárs művészet üzenetéről megalapozott értékeléseket fogalmazzanak meg.

A cselekvési lehetőségek ezen a területen számosak és sokfélék. Művészek, írók, akadémikusok egyesületei és társaságai tanúskodnak arról, hogy milyen fontos a katolikus kultúra elkötelezettjeinek szerepe, és elősegíthetnek egy termékenyebb párbeszédet az Egyház és a művészet között. Különböző alkalmak, mint a *kulturális hét* vagy a *keresztény kultúra hete*, kifejezetten keresztény tartalmú rendszeres kulturális rendezvényekre utalnak, melyek az érdeklődők lehetséges legnagyobb számára nyitottak. A *szakrális művészeti fesztivál* vagy a *szakrális művészeti díj* kezdeményezése nemzetközi vagy nemzeti formában lehetővé teszi, hogy különleges jelentőséget adjunk az egyházi zenének, a filmnek valamint a vallásos irodalomnak.

Kulturális örökség, vallási turizmus

37. A szabadidővel és a vallásos turizmus fejlődésével összefüggésben számos kezdeményezés teszi lehetővé azt, hogy a létező vallásos kulturális örökséget megőrizzük, restauráljuk és értékeit bemutassuk, valamint azt, hogy az új nemzedékeknek a keresztény kultúra gazdagságát közvetítsük,²⁸ a keresztény hit és a népek szelleme közötti harmonikus szintézis gyümölcsét. Ebben a tekintetben kívánatosnak tűnik néhány célkitűzés előmozdítása és bátorítása:

- Az egyházmegye szokásos tevékenységei közé a turizmussal és a szabadidővel kapcsolatos pasztorációnak, valamint a művészet általi katekézisnek bevezetése.

- Zarándokutak megtervezése egy egyházmegyében vagy régióban, állomásonként követve a hit számára fontos helyeket, amelyek a lelki és kulturális örökséget képezik.

26 ISENTISZTELETI ÉS SZENTSÉGI FEGYELMI KONGREGÁCIÓ, *Római liturgia és inkulturáció*, 4. instrukció a Liturgiával kapcsolatos (1994) zsinati konstitúció helyes felhasználásáról, Nr. 37-40.

27 Ebben a tekintetben ki kell emelni azokat az egyetemi szemesztereket, melyeket az Egyház kulturális öröksége leendő felelőseinek szenteltek. Ilyen szemesztereket indítanak például a római Gregoriana Pápai Egyetemen, Párizsban az Institut Catholique-on és a Lisszaboni Katolikus Egyetemen; vö. AZ EGYHÁZI KULTURÁLIS JAVAK PÁPAI BIZOTTSÁGA, *Körlevél a kulturális javakkal kapcsolatos szemináriumi képzésről*, 1992. október 15.

28 vö. II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd az Egyházi Kulturális Javak Pápai Bizottságának első teljes ülésén* (1995).

- Nyitott és meghívást sugárzó templomok, néha szerény, de jelentőségteljes elemekkel.

- A jobban látogatott templomok és kápolnák pasztorációjának megtervezése, hogy közvetíthessék üzenetüket a látogatóknak. Erre az illetékes hatóságok által kidolgozott és terjesztett egyszerű és áttekinthető nyomtatott szóróanyag szolgál.

- Olyan katolikus idegenvezetők szervezetének létrehozása, akik képesek arra, hogy a turistáknak jó minőségű, a hit tanúságtételétől átszellemült kulturális szolgáltatást nyújtsanak. Ilyen kezdeményezések hozzájárulhatnak új – akár időszakos – munkahelyek megteremtéséhez fiatal vagy akár idősebb munkanélkülieknek is.

- Olyan nemzetközi egyesülések támogatása, mint az *Európai Katedrálisok Szövetsége* (Association des Cathédrales d'Europe).

- Szakrális művészet és vallásos antropológia tematikájú múzeumok létesítése és kialakítása, melyek a kiállított tárgyak minőségét és az eleven pedagógiai bemutatást [múzeumpedagógiát] részesítik előnyben, ezzel összekötik a hit és a történelem iránti érdeklődést elkerülve azt, hogy a múzeumok holt tárgyak raktárává váljanak.

- Olyan információs alapok létesítése és gyarapítása, különösen könyvtárak számára, mely az egyes régiókban a világi és keresztény kulturális örökségre szakosodott és az érdeklődők lehető legnagyobb számának kapcsolódási lehetőséget nyújt ehhez a örökséghez.

- Katolikus könyvkereskedések létesítése és bátorítása – főként a plébániákon és a zarándokhelyeken – szakképzett személyzettel, akik képesek arra, hogy használható tanácsokkal segítsenek, a könyvkiadás és kereskedelem sok országban meglévő nehézségei ellenére.

A fiatalok

38. A kultúrpasztoráció a fiatalokat a tanítás, a képzés, és a szabadidő különböző területein éri el, olyan módon, mely a személyt a maga legbelsőbb világában érinti. Ha a család lényegében hűséges marad a *hit hagyományához*, akkor ezt tudatosítva a plébániák és egyházmegyék, katolikus kollégiumok és egyetemek, valamint az élet és oktatás területén jelenlévő különböző egyházi mozgalmak konkrét kezdeményezéseket tudnak tenni, hogy előmozdítsák:

- Olyan helyek kialakítását, ahol a fiatalok szívesen találkoznak és barátságok születnek. Ezek környezetet teremtenek arra, hogy a fiatalságot hitében megerősítse.

- Az egyes képzettségi szinteknek megfelelő előadások és reflexiók sorozatát, amelyek a keresztény élet aktuális kérdéseivel kapcsolatosak és közös érdeklődésre tartanak számot.

- Kulturális vagy szociokulturális szervezeteket, nyitott képzési- és szabadidő-rendezvényeket, mint kórus, színház, filmklub, stb.

- Kulturális gyűjteményeket, könyveket és videokazettákat, melyek lehetővé teszik a keresztény kulturális tájékozódást és képzést, valamint az [információ- vagy hordozó] cserét más fiatalokkal vagy hasonló korúakkal.

- Követésre méltó példák bemutatását, amely végül is arra szolgál, hogy olyan fiatal felnőtteket képezzünk erre a területre, akik hitüket kulturális környezetükben élik meg, legyen az akár az egyetemen vagy a kutatásban, a munkahelyen vagy a művészetben.

- Zarándokutakat, melyek egy kis meditációs csoportban vagy egy atmoszférájával magával ragadó, sugárzóan szenvedélyes nagy ünneplő sokaságban a megélt spiritualitás kulturális impulzusait adják.

Ezen összes kezdeményezés egy átfogó pasztorációba illeszkedik be, mellyel az Egyház a „párbeszéd új formáját” vezeti, „amely lehetővé teszi, hogy az evangéliumi üzenet sajátosságát a mai gondolkodás- és szemléletmódba beemelje. Nekünk tehát újra meg kell

találunk az első tanítványok apostoli kreativitását és prófétai erejét, hogy az új kultúrákkal megküzdhessünk. Krisztus szavát teljes frissességében kell a fiataloknak közvetíteni, melynek tartalma a hagyományos elmék számára néha nehezen érthető, de amely a szellemi értékekkel szemben semmilyen módon nem zár”.²⁹ A fiatalság az Egyház és a világ jövője. A fiatalok és a diákok számára nyújtott, valamint a munkahelyi lelkipásztori szolgálat a remény jelei a harmadik évezred küszöbén.

ZÁRSZÓ

A Szentlélek erejében megújult kultúrapsztorációért

39. A kultúra, mely a II. Vatikáni Zsinat után (*Gaudium et Spes*, Nr. 53-62) tágabb jelentésben érthető, a harmadik évezred küszöbén az Egyház számára, mint a psztoráció alapdimenziója utal, és „egy valódi kultúrapsztoráció döntő jelentőségű az újraevangelizáció számára”.³⁰ Az újraevangelizációban történő hatásos alkalmazásánál, mely a lelket és a szívet eléri és minden kultúrát megtermékenyít, a lelkipásztorok a Szentlélek fényében megvizsgálják és értékelik az előforduló, a hittel kapcsolatban semleges, de néha még ellenséges kultúrák, valamint a kulturális adottságok kihívásait, melyek az Evangélium hirdetésének szempontjait képezik. „Ugyanis az Evangélium vezetni tökéletességéhez a kultúrát, és a valódi kultúra nyitott az Evangélium számára”.³¹

Számos találkozáson püspökökkel és különféle szakterületek – tudomány, technika, pedagógia, művészet – tudósaival egy ilyen psztoráció témáit, előfeltételeit és követelményeit, akadályait és szempontjait, elsődleges céljait és kiváló közvetítő szerepét világosan kimondták. Ezen apostoli terület hallatlan távlatai „a kultúra ezeken túli széles körű Areopáguszán” (*Redemptoris Missio*, Nr. 37), a kulturális területek változatosságában és összetettségében minden szinten együttműködést tesznek szükségessé, a plébániától a püspöki konferenciáig, egy régiótól egy kontinensig. A Kultúra Pápai Tanácsa a maga részéről küldetésének keretei között azon fáradozik,³² hogy támogasson egy ilyen együttműködést, valamint segítsen elő ösztönző párbeszédet és megfelelő egyetemi, történelmi, filozófiai teológiai, tudományos, művészeti és intellektuális kezdeményezéseket mindenekelőtt a Római Dikasztériumok, a püspöki konferenciák, a nemzetközi katolikus szervezetek, valamint a pápai akadémiák³³ és a katolikus képzési központok³⁴ szintjén.

„Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére és tanítsátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek” (*Mt.* 28, 19-20). Ezen az úton, amire az Úr utalt, a kultúrapsztoráció szoros kapcsolatban van a keresztények személyes és társadalmi tanúságtételével, a küldetésbe mint előnyös eszköz kapcsolódik be a kultúrák evangelizálásához és a hit inkulturációjához, hogy az Evangélium örömhírét minden korok emberének hirdesse. „Ez a

29 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd a Kultúra Pápai Tanácsa előtt*, 1983. január 18. Nr. 3.

30 II. JÁNOS PÁL pápa, *Beszéd a Kultúra Pápai Tanácsa előtt*, 1997. március 14. Nr. 4.

31 *uo.*, Nr. 5.

32 *uo.*: „Megalapítottam a Kultúra Pápai Tanácsát, hogy az Egyházat segítsem üdvözítő hivatása gyakorlásában ott, ahol az evangélium inkulturációja és a kultúrák evangelizálása kéz a kézben halad”.

33 II. János Pál pápa a Pápai Akadémiák Koordinációs Tanácsát 1995. november 6.-án megalapította azzal a céllal, hogy a keresztény humanizmus hozzájárulását elősegítse az új évezred küszöbén. A Tanács első nyilvános ülésén 1996. november 28.-án a Szentatya elnöklete alatt a Pápai Akadémiák évenkénti díjának átadása mellett döntött. Ez a díj a keresztény humanizmust előmozdító tehetségek és kezdeményezések, azok teológiai, filozófiai és művészi megnyilvánulásainak támogatását szolgálja. II. János Pál pápa ezt a díjat első alkalommal a Pápai Akadémiák második nyilvános ülésén, 1997. november 3.-án adományozta.

34 *vö.* a Kultúra Pápai Tanácsa küldetése és feladatai: II. JÁNOS PÁL pápa, *Irat a Kultúra Pápai Tanácsának megalapításához*, 1982. május 20. és *Inde a Pontificatus Motu proprio* 1993. március 25.

követelmény az Egyházat egész történelmének folyamán szorította, de manapság különösen fontos és sürgető. Az Egyház beilleszkedése a népek kultúrájába nagyon időigényes folyamat. [...] Ez mélyreható és átfogó folyamat” (*Redemptoris Missio*, Nr. 52). A harmadik évezred küszöbén ki nem látja ebben az Egyház és a világ jövőjének fontos témáját? Jézus Krisztus evangéliumának hirdetése sürget minket, hogy élő hitű közösségeket alkossunk, melyek a különböző kultúrákba integráltak és reményteli hordozói annak, hogy az igazság és a szeretet kultúráját előmozdíják, amelyben Isten gyermekeként mindenki képes eleget tenni meghívásának „Krisztus teljessége [...] mértékén” (*Ef* 4,13). Krisztusnak, Isten fiának és Mária gyermekének eljövetele utáni harmadik évezred küszöbén, aki szeretetének és igazságának Örömhírével az egyes emberi kultúrák lényeges szükségleteit minden elvárás felett kielégíti, a kultúrapsztoráció különösen sürgető; a feladat hatalmas, a módszerek sokfélék, a lehetőségek mérhetetlenek. „A Krisztusba vetett hit minden kultúrának egy új dimenziót ajándékoz, mégpedig az Isten országának reményét. A keresztények arra hivatottak, hogy egy új égnék és egy új földnek ezt a reményét a kultúrák szívébe ültessék. [...] Távol attól, hogy azokat veszélyeztesse vagy elszegényítse, az evangélium több örömet és szépséget, szabadságot és értelmet, igazságot és jóságot nyújt a kultúráknak”.³⁵

A kultúrapsztoráció sokszínű kifejezésformáiban végül egy célt követ: segíteni kíván az egész Egyháznak, hogy betöltse küldetését, nevezetesen az evangélium hirdetését. A harmadik évezred küszöbén Isten Igéjének teljes erejével, ami a „a teljes keresztény lét ihletője” (*Tertio millennio adveniente*, Nr. 36), segít az embernek, hogy az ateista humanizmus drámáját legyőzze és egy „új humanizmust” (*Gaudium et Spes*, Nr. 55) teremtsen meg, amely képes arra, hogy a világon mindenütt Krisztus újdonságának csodája által átváltoztatott kultúrákat hozzon létre: „maga lett emberré azért, hogy az ember Istenné legyen”. Krisztus megújítja az embert Teremtőjének képmása szerint (vö. *Kol* 3,10), hogy az „az Istenhez hasonlónak alkotott, megigazult és valóban szent teremtmény” (*Ef* 4,24) legyen, és ezzel megújít minden kultúrát Lelkének teremtő ereje által, amely a szépség, szeretet és igazság teljes örökkévalóságban gyöngyöző forrása.

Vatikánvárosban, 1999. május 23-án, Pünkösöd ünnepén

Paul Card. Poupard elnök

Bernard Ardura, O.Praem. Titkár

Tartalomjegyzék

Bevezetés: Új kulturális helyzetek, új evangelizációs területek

I. Hit és kultúra: tájékozódási irányvonalak

Az evangélium örömhíre a kultúrák számára
Evangelizáció és inkulturáció
Kultúrpasztoráció

II. Kihívások és szempontok

Az emberi nem történetének új korszaka
Új Areopágusok [tárgyalási lehetőségek] és hagyományos kultúrterületek
Kulturális különbözőség és vallási sokféleség

III. Konkrét javaslatok

Elsődleges pasztorációs célok
Vallások és „vallásos”
A hit megtapasztalásának szokásos helyei, népi vallásosság, plébánia
Oktatási intézmények
A teológiai képzés központjai
Katolikus kultúrközpontok
Tömegtájékoztatási eszközök és a vallásos jellegű információ
Tudományok, technika, bioetika és ökológia
Művészet és művészek
Kulturális örökség, vallási turizmus
A fiatalok

Zárszó: A Szentlélek erejében megújult kultúrpasztorációért